

ONI | MI - (DE)KONSTRUKCIJA STRAHA

UNHCR
The UN Refugee Agency

DEAS

AUTORKA

Tamara Vlaškalin

LEKTURA

Branislava Erak

DIZAJN I PRELOM

Fireworks New

Beograd, 2020.

IZDAVAČ

Centar za istraživanje i razvoj društva IDEAS

Ova publikacija je objavljena uz pomoć Visokog komesarijata za izbeglice Ujedinjenih nacija (UNHCR). Sadržaj ove publikacije isključivo je odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove UNHCR-a.

SADRŽAJ

SAŽETAK	3
UVOD	9
ŠTA JE KSENOFOBIJA?	11
KADA SE JAVLJA KSENOFOBIJA I KAKO SE MENJA NJEN INTENZITET?	15
LAŽNA UVERENJA I NEGATIVNI STAVOVI	19
KSENOFOBIJA KAO NOVI RASIZAM	23
SOCIOBIOLOŠKA OBJAŠNJENJA	24
KSENOFOBIJA KAO EFEKAT GLOBALIZACIJE	27
KOJE SU POSLEDICE KSENOFOBIJE?	29
ULOGA TRADICIONALNIH I NOVIH MEDIJA U SUZBIJANJU KSENOFOBIJE U SRBIJI	31
NETAČNA INFORMACIJA – IZBEGLICE MASOVNO NASELJAVAJU SRBIJU	27
NETAČNA INFORMACIJA – IZBEGLICE ŽELE DA „ISLAMIZUJU“ SRBIJU	39
NETAČNA INFORMACIJA – IZBEGLICE SU PRETNJA ZA SRPSKU KULTURU I IDENTITET	41
NETAČNA INFORMACIJA – IZBEGLICE MASOVNO ŠIRE ZARAZNE BOLESTI	43
NETAČNA INFORMACIJA – IZBEGLICE SU OPASNE ZA LOKALNO STANOVNIŠTVO	45
POLIČKA (ZLO)UPOTREBA MEDIJA ZA PROMOCIJU ANTIMIGRANTSKIH KSENOFOBIČNIH STAVOVA	48
OD USTAVA DO SAMOREGULATORNIH TELA	52
ZAKLJUČAK	56

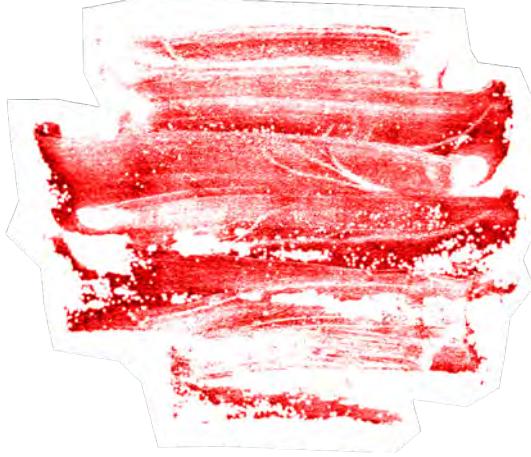

SAŽETAK

Izbeglička kriza u kontekstu prihvatanja i integracije u novo društvo uglavnom se sagledava iz ugla države i društva u koje izbeglice i migranti dolaze. Veoma često se zanemaruje činjenica da se i izbeglice i migranti suočavaju sa dodatnim problemima koje donose ulazak u novu kulturu i prilagođavanje drugaćijem načinu života. Patnja se ne završava dolaskom u državu za koju veruju da će biti mesto njihove slobode i sigurnosti. Borba se nastavlja hvatanjem u koštač sa, u većoj ili manjoj meri, neprijateljskim sentimentom i strahom domaćina, koji možemo označiti pojmom ksenofobija.

Različite naučne discipline razvile su više modela nastanka ksenofobije, od kojih se izdvaja ona koja ksenofobiju tumači kao posledicu lažnih uverenja i negativnih stavova prema određenoj društvenoj grupi, u ovom slučaju prema izbeglicama i migrantima. Još jedan model nastanka ksenofobije poznat je pod imenom „novi rasizam”, gde se ta dva fenomena posmatraju na sličan način, ali gde je koncept rase zamenjen konceptima kulture i religije. Negativni stavovi se uglavnom verbalizuju tako da se u samom načinu na koji se izražavaju, zapravo poriče da su predrasude, npr. „Ja nemam ništa protiv izbeglica, ali...“ Sociobiološki model ima evolucijski pristup i sagledava razvoj ljudskog društva u formi manjih grupa, gde su odanost i bliska povezanost sa pripadnicima svoje grupe, kao i hostilnost i nepoverenje prema pripadnicima drugih grupa dovele do evolucione prednosti. Globalizacija ksenofobiju sagledava u širem kontekstu, kao funkciju strukturalne nejednakosti, odnosno kao rezultat političke strategije da se pruža javna podrška kapitalizmu uprkos šteti do koje dovodi. Bez obzira na način nastanka, važno je znati da je strah prouzrokovani ksenofobičnim uverenjima uvek namerno generisan, te da u našem društvu postoji intencija razvoja ksenofobije u javnom diskursu. Iako se u srpskoj svakodnevici mogu prepoznati elementi svih navedenih modela nastanka ksenofobije, praćenjem problematičnog narativa u javnom diskursu nesumnjivo se uočava dominantno prisustvo lažnih uverenja i negativnih stavova prema izbeglicama, migrantima i tražiocima azila. Fokus ovog modela nastanka ksenofobije zasniva se na analizi uticaja dezinformacija u političkom i medijskom prostoru na formiranje osećaja straha i hostilnosti u zajednici i politici. Netačne informacije, koje se plasiraju i prihvataju kao istinite, najčešće označavaju izbeglice i migrante kao svojevrsnu pretnju, dok se legitimnost njihovih zahteva da zatraže međunarodnu zaštitu, osporava i problematizuje. Negativni sentiment prema toj društvenoj grupi u javnom diskursu utiče na ponašanje većine. U tom kontekstu zabrinjavajuće podatke o stavovima građana i građanki Srbije prema izbeglicama, migrantima i tražiocima azila dalo je prošlogodišnje istraživanje Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Izrazita socijalna distanca vidi se kroz iskazane stavove u istraživanju, u kome je čak trećina ispitanih (sa manjim procentualnim oscilacijama) odgovorila da ne bi volela da živi u istoj zemlji sa izbeglicama i migrantima, ne bi želela da se druži sa njima, da im budu komšije ili kolege na poslu. Odgovori na gotovo sva pitanja kojima se u istraživanju merila socijalna distanca, dovodili su migrante i tražioce azila na prvo, najnepovoljnije mesto.

Najčešće niste uvereni kako fluktuirajući javni prostorovi jesu da postoji „tajni plan“ za masovno naseljavanje izbeglica u Srbiji, da su izbeglice napustile zemlju porekla isključivo iz ekonomskih razloga, u potrazi za materijalnim blagostanjem, a ne zbog progona i opasnosti, da su to opasne osobe sklene terorizmu, uprkos činjenici da je većina njih bila upravo žrtva nasilja, te da je veoma mali broj izbeglica osuđen za teroristička dela. Predrasude idu toliko daleko da se izbeglice i migranti često predstavljaju

kao sebične osobe posvećene isključivo ličnom interesu, kao i da im je najvažniji cilj da unište nacionalni identitet i ključne vrednosti lokalne kulture. Na percepciji izbeglica i migranata kao „opasnosti“ za bezbednost stanovništva i širenje uverenja da oni dolaze u Srbiju da bi je „islamizovali“, posebno insistiraju ekstremno nacionalistički orientisani politički akteri, koristeći sve raspoložive kanale komunikacije. Sve šire rasprostranjeni stavovi u našem društvu su i da izbeglice i migranti dolaze kako bi koristili beneficije i iscrpljivali finansijske resurse države u kojoj se nalaze. Ovakva uverenja u vezi su sa globalističkim pristupom, koji insistira na bogatstvu kao prioritetu u društvu, a ne na zaštiti života i ljudskih prava. U tom kontekstu, izbeglice i migranti se mogu posmatrati i kao posledica neokolonijalne eksploracije zemalja poput Sirije, Iraka, Somalije itd. Važno je znati da raspad državnih ekonomija pomenutih zemalja nije incidentan i lokalnog karaktera, nego je rezultat globalne ekonomije i politike, a u nekim slučajevima

on je direktna posledica intervencija zapadnih sila, koje, pored ostalog, stvaraju duboku nejednakost i nestabilnost u društvu. Strah od potencijalnih socio-ekonomskih gubitaka (pre svega smanjenja socijalnih davanja države i gubitka posla) kod stanovnika zemalja u koje izbeglice i migranti najčešće dolaze ili kroz koje prolaze, podstiče se i kroz narativ brojnih političkih aktera koji slabljenje nacionalne ekonomije i porast siromaštva pripisuju prilivu stranaca. Putem pojedinih medija (najčešće portalâ) i društvenih mreža, ksenofobična uverenja i neprirodan osećaj straha od stranaca pronalaze svoj put do velikog broja ljudi, koji usled pritisaka u javnom prostoru prilagođavaju svoje ponašanje, što, na kraju, predstavlja i suštinu i cilj svake manipulacije.

Analiza nasumično odabranih medijskih objava ukazuje na intenziviju politizaciju izbeglica i migranata, ali i smanjeno interesovanje medija da se tom društvenom grupom bave na način koji će podsticati njenu integraciju i razgrađivati predrasude ukorenjene u ksenofobičnim, ekstremno nacionalističkim idejama. Pandemija novog koronavirusa samo je pojačala percepciju izbeglica i migranata kao „pretnje“ za bezbednost lokalnog stanovništva. Takođe, izbori na republičkom i lokalnom nivou, koji su se nedavno održali u Srbiji, poslužili su predstavnicima brojnih evroskeptičnih i ekstremno nacionalističkih stranaka i pokreta da podršku među biračima dobiju podsticanjem ksenofobije i nacionalne i verske mržnje i netrpeljivosti.

Na osnovu sagledavanja učestalosti i intenziteta govora mržnje i ksenofobičnih stavova u javnom prostoru prema migrantima i izbeglicama, može se zaključiti da je pogoršan i način na koji su oni predstavljeni i način na koji ih lokalno stanovništvo percipira. Koliko su mediji i društvene mreže snažan manipulativni aparat, pokazuju brojni ksenofobični komentari i jezik mržnje koje možemo videti ispod vesti na portalima, ali i desetine i stotine hiljada pratilaca grupa na društvenim mrežama koje zagovaraju ksenofobične stavove kroz nacionalističku ideologiju. Jedan od ekstremnijih primera na društvenim mrežama je „specijalizovana“ grupa pod nazivom „Stop naseljavanju migranata“, koja se bavi teorijama zavere o masovnom naseljavanju izbeglica i migranata i koja je od izbijanja epidemije virusa kovid-19 u našoj zemlji okupila više od 330.000 pratilaca. U ovoj i sličnim grupama, članovi dele priče, fotografije i video-snimke iz cele Evrope, na kojima se, navodno, vidi kako migranti „osvajaju“ evropsku teritoriju, terorišu meštane i vandalizuju sela i gradove. O tome da im manipulacija polazi za rukom, govori i predizborni istraživanje Nove srpske političke misli, u kome je na pitanje: „Da li mislite da Srbiji preti opasnost od masovnog naseljavanja migrantima?“, potvrđno odgovorilo čak 44,4% ispitanih, negativno je odgovorilo njih 42,1%, dok je odgovor „ne znam/nemam stav“ dalo 13,5%

učesnika i učesnica u istraživanju. Iako se na ekstremističkim portalima i društvenim mrežama, pa čak i u nekim međunarodnim medijima licitira ogromnim brojem izbeglica i migranata koji trenutno borave u Srbiji, prema podacima UNHCR-a, do kraja juna 2020. godine u Srbiji je evidentirano 5.976 izbeglica, migranata i tražilaca azila, od kojih je u toku istog meseca samo sedmoro podnelo zahtev za azil.

Kako bi se ksenofobija efikasno suzbijala, neophodno je da se pojedini mediji odreknu senzacionalističkog izveštavanja, da se veći prostor posveti humanitarnom i integracionom narativu, ali i da novinari, pored pažljivo odabranih, relevantnih sagovornika, obezbede da se čuje i glas izbeglica i migranata. S obzirom na to da je veoma mali broj građana i građanki Srbije imao priliku da lično upozna pripadnike te društvene grupe, navedeni načini mogu pomoći da se smanji socijalna distanca, prevenira diskriminacija i razgrade predrasude prema novim kulturama, veri i načinima života. Za suzbijanje ksenofobije i govora mržnje neophodna je i intervencija države – javna osuda govora mržnje i ksenofobije, krivično gonjenje i adekvatno sankcionisanje svih onih koji šire versku i nacionalnu mržnju i netrpeljivost. Neophodno je i da nadležni organi transparentno i blagovremeno obaveštavaju javnost o svom radu i zvaničnim migracionim politikama. Brzim i odgovornim reagovanjem na upite medija i organizacija civilnog društva o pretpostavljenim ili stvarnim krivičnim delima koja se pripisuju izbeglicama i migrantima, može se prevenirati širenje lažnih vesti i dezinformacija. U borbi protiv ksenofobije jedino je pogrešno – čutati. Čutanjem se podstiče nastanak iracionalnog straha i panike kod stanovništva, normalizuju se verska i nacionalna mržnja i netrpeljivost, kao i govorni mržnje, politički se instrumentalizuju ljudi i nevolji, ksenofobija se reprodukuje, nesmetano širi i ostavlja nesagleđive negativne posledice u društvu. Čutanjem ksenofobija izlazi iz okvira radikalnih politika i ulazi u sve pore društva, stvarajući podele koje razaraju demokratske vrednosti, kao što su poštovanje ljudskih prava i vladavina prava. Bezrazložnom mržnjom i neprihvatanjem drugog i drugačijeg ne postaje se slobodan čovek, nego rob predrasuda i iracionalnih strahova. Zato je neophodna svojevrsna korekcija lažnih uverenja kroz bolju informisanost i edukativne intervencije koje za cilj imaju razgradnju predrasuda i smanjenje negativnih stavova prema izbeglicama i migrantima, kao i intenzivnija saradnja organizacija civilnog društva, državnih organa i medija.

UVOD

Svet se globalno suočava sa masovnim migracijama kakve nisu zapamćene od Drugog svetskog rata. Procena UNHCR-a je da je intenzitet migracija četiri puta veći nego pre deset godina.¹ lako su razlozi za intenziviranje migracija različiti, neki od osnovnih faktora su: kontinuirani sukobi, nedostatak osnovnih uslova koji bi osigurali ličnu bezbednost građanima i građankama u zemlji porekla, rasprostranjeno siromaštvo, nedostatak efektivnih sistema socijalne sigurnosti i masovno kršenje ljudskih prava.² Iregularni migranti su u najranjivijem položaju i u riziku su da budu pritvoreni, deportovani ili u potpunosti isključeni iz društva, posebno u kontekstu sve oštrijih imigracionih politika i kriminalizacije iregularnih migracija. Ipak, i osobe koje su dobile izbeglički status ili humanitarnu zaštitu suočavaju se sa značajnim izazovima, kao što su ksenofobija, govor mržnje, verska i nacionalna mržnja i netrpeljivost i diskriminacija. U mnogim zemljama došlo je do jačanja ksenofobičnih političkih i populističkih pokreta i njihovog prihvatanja od sve većeg dela stanovništva. Na talasu ksenofobije, zapadne demokratije uvele su odvraćajuće politike kako bi sprečile priliv izbeglica i iregularnih migranata.^{3, 4}

Ovaj tekst ima za cilj da dâ kratak teorijski okvir za razumevanje pojma ksenofobije kao oblika manipulacije koji za cilj ima izazivanje straha i hostilnosti kod stanovništva prema strancima, u ovom slučaju prema izbeglicama i migrantima sa Bliskog Istoka i iz Afrike koji trenutno borave na teritoriji Republike Srbije. Pored definisanja pojma, objašnjeni su najčešći univerzalni modeli nastanka ksenofobije, s osvrtom na one koji su se najbolje „zapatili“ u našem društvu. Takođe, tekst objašnjava promenu intenziteta ksenofobije i razloge koji dovode do pogoršanja percepcije izbeglica i migranata, kako u javnom prostoru, tako i kod većinskog stanovništva. Pandemija virusa kovid-19 i nedavno održani izbori na republičkom i lokalnom nivou u Srbiji dali su novu dimenziju problemu i pojačali političku instrumentalizaciju izbeglica i migranata.

Na kraju, predstavljena je kratka analiza medijskog sadržaja i sadržaja na društvenim mrežama koji se bave izbegličkom i migrantskom tematikom. U fokusu analize bile su teme kojima se najčešće manipuliše srpska javnost – od teorija zavere o masovnom naseljavanju izbeglica i migranata, preko ideje o „islamizaciji“ naše zemlje i uništenju srpskog nacionalnog identiteta i kulturnih vrednosti, do percepcije izbeglica i migranata kao opasnih za bezbednost lokalnog stanovništva.

1 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), „Global Trends: Forced Displacement in 2015“. 2015, UNHCR, NY/Geneva.

2 Arrocha, W., „Combating xenophobia and hate through compassionate migration: the present struggle of irregular migrants escaping fear and extreme poverty“. Crime, Law and Social Change, 2019.

3 Mainwaring, C. and Silverman, S. J., „Detention-as-Spectacle“. International Political Sociology, 2016.

4 Beller, J., et al., „Trends in grip strength: Age, period and cohort effects on grip strength in older adults from Germany, Sweden and Spain“. SSM Population Health, 2019.

Iako sa izbeglicama i migrantima najčešće delimo iste vrednosti – želimo bolju i mirniju budućnost, čak se i sličnim stvarima radujemo ili slične stvari ne volimo – podela na „nas“ i „njih“ sve je izraženija. Glomazna manipulativna mašinerija koja proizvodi i reprodukuje ksenofobiju u našem društvu koristi se lažnim vestima, dezinformacijama, teorijama zavere, propagandom, senzacionalizmom, ali i svim slabostima društva koje utiču na formiranje pojedinaca koji će za svaki izazov ili problem uperiti prstom u – migranta. Tako je izbeglica ili migrant, kao dežurni krivac, iz konstruisane realnosti ušao u našu stvarnost.

CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ DRUŠTVA IDEAS GODINAMA RADI NA UNAPREĐENJU JAVNIH POLITIKA I PRAKSI U OBLASTI ZAŠTITE IZBEGLICA I MIGRANATA KAKO BI SE OSIGURALO PUNO POŠTOVANJE NJIHOVIH LJUDSKIH PRAVA I USPOSTAVIO EFKASAN SISTEM UPRAVLJANJA MIGRACIJAMA U REPUBLICI SRBIJI. IDEAS JE AZILOM I MIGRACIJAMA POČEO DA SE BAVI IZ PERSPEKTIVE ZAŠTITE DECE I PRVI REZULTATI BILI SU RAZVOJ STANDARDNIH OPERATIVNIH PROCEDURA ZA ZAŠTITU DECE IZBEGLICA/ MIGRANATA BEZ PRATNJE I RAZVOJ USLUGE STARATELJSTVA NAD DECOM IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA, KOJA JE IMPLEMENTIRANA KROZ PARTNERSTVO IDEAS-A I SISTEMA SOCIJALNE ZAŠTITE, A UZ PODRŠKU UNHCR-A. SAVET EVROPE PREPOZNAO JE OBA PROJEKTA KAO DOBRE PRAKSE U RADU SA DECOM IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA U PREGLEDU IZ 2019. GODINE. ISTE GODINE POTPISAN JE MEMORANDUM SA MINISTARSTVOM ZA RAD, ZAPOŠLJAVANJE, BORAČKA I SOCIJALNA PITANJA U CILJU PRUŽANJA EKSPERTSKE PODRŠKE U RAZVOJU ODGOVARA U OBLASTI AZILA I MIGRACIJA, UKLJUČUJUĆI I KONTINUIRANU EDUKACIJU I SUPERVIZIJU RADNIKA ZAPOSLENIH U SISTEMU SOCIJALNE ZAŠTITE I RAZVOJ POLITIKA. TAKOĐE, IDEAS PRUŽA PRAVNU PODRŠKU DECI IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA U SMISLU INFORMISANJA I REŠAVANJA NJIHOVOG PRAVNOG POLOŽAJA U REPUBLICI SRBIJI. USLED POJAČANOG ANTIMIGRANTSKEG SENTIMENTA U DRUŠTVU, IDEAS JE PREPOZNAO VAŽNOST STRATEŠKE BORBE PROTIV GOVORA MRŽNJE I KSENOFOBIJE PREMA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA, TE JE SVOJE AKTIVNOSTI USMERIO KA RAZGRADNJI PREDRASUDA I NEGATIVNIH STEREOTIPIA PREMA OVOJ DRUŠTVENOJ GRUPI U JAVNOM PROSTORU I BORBI PROTIV MANIPULATIVNIH IDEOLOGIJA I PRAKSI UTEMELJENIH U KSENOFOBIČNIM UVERENJIMA.

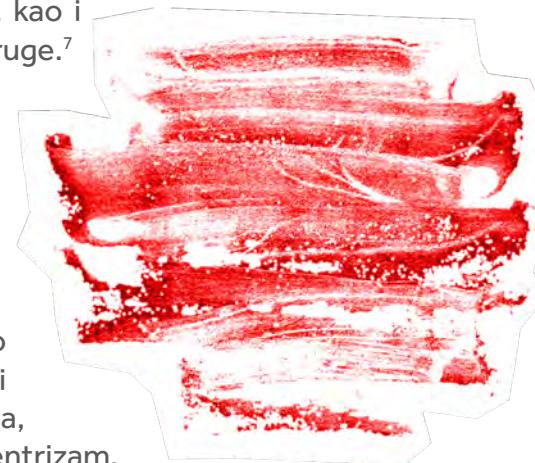
ŠTA JE KSENOFOBIJA?

Najjednostavnije rečeno, ksenofobija predstavlja mržnju i nepoverenje prema strancima. Po pravilu, ksenofobija se zasniva na etničkim i verskim predrasudama, rasizmu, nacionalizmu i šovinizmu.⁵ Merriam-Webster Online Dictionary definiše ksenofobiјu kao „strah i mržnju prema strancima ili bilo čemu nepoznatom ili stranom” i naglašava da je ovaj pojam u istoriji upotrebljavan da naglasi osećaj straha od autsajdera.⁶ Novije definicije označavaju ksenofobiјu kao strah od stranaca i njihovog uticaja, što se može povezati sa etnocentrizmom, koji, kao i nacionalizam, odlikuje stav da je jedna grupa ili kultura superiornija u odnosu na druge.⁷ Generalno, etnocentrizam podrazumeva sklonost ka proceni i vrednovanju drugih kultura, pri čemu se kao uporedna uzima ona kojoj pojedinac ili grupa pripada. U tom kontekstu, etnocentrizam isključuje mogućnost prihvatanja kulturnih različitosti, što se ogleda i kroz jezik, te se u velikom broju država koriste posebni izrazi za one koje ne pripadaju njihовоj naciji, poput: tuđin, osoba nenemačkog porekla, dođoš, pridošlica itd.

Dakle, ksenofobiјa je multidimenzionalan i višezačan fenomen, ali ono što je zajedničko svim određenjima ovog pojma, jeste da je reč o fenomenu koji se manifestuje kao strah i nepoverenje prema strancima, njihovim običajima, navikama i vrednostima koje neguju. Sa ksenofobiјom su snažno povezani etnocentrizam, nacionalizam, nativizam i verovanje u svetski poredak koji se zasniva na hijerarhiji.⁸

Važno je znati da je najčešći uzrok gotovo svih strahova, pa i onog koji se još od antičkih vremena naziva ksenofobiјom, nedovoljna informisanost i neznanje.⁹ Upravo zato je potrebno sistematski raditi na prevazilaženju predrasuda, a najvažniju ulogu u tom poslu imaju porodica, obrazovne institucije, državne institucije, organizacije civilnog društva i, pre svega, mediji.

Strah od nepoznatih ljudi, ali i nepoznatih kultura, tj. nepoznatih migranata, sâm po sebi ima vrlo veliki sociološki, kriminološki i politički značaj. Podela na „nas” i „njih”, strah od nepoznatog i predrasude otvaraju prostor za olakšanu medijsku manipulaciju.¹⁰ Medijska manipulacija zasniva se na odgovarajućim psihološkim i političkim obrascima i u velikoj meri uslovjava kako ćemo doživljavati i tretirati strance, pre svega izbeglice i migrante koji borave na teritoriji naše zemlje.

5 Petrušić, N. i Beker, K., „Praktikum za zaštitu od diskriminacije”, Beograd, Partneri za demokratske promene Srbija, Centar za alternativno rešavanje sukoba, 2012.

6 Yakushiko, O., „Xenophobia: Understanding the Roots and Consequences of Negative Attitudes Towards Immigrants”, University of Nebraska–Lincoln, The Counseling Psychologist, 2009.

7 Ibid.

8 Ibid.

9 Ćirić, J. i Drndarević, N., Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja: „Migracije, strah, predrasude i manipulacije”, 2019.

10 Ibid.

KSENOFOBIJA JE REČ GRČKOG POREKLA I POTIČE OD REČI „KSENOS”, KOJA ZNAČI „STRANAC” ILI „GOST” I REČI „FOBOS”, KOJA ZNAČI „STRAH” ILI „PANIKA”. ČUVENI INTERNET REČNIK DICTIONARY.COM 2016. GODINE IZABRAO JE REČ „KSENOFOBIJA” ZA REČ GODINE. OVAJ SAJT DEFINIŠE KSENOFOBIJU KAO „STRAH ILI MRŽNU PREMA STRANCIMA I LJUDIMA RAZLIČITE KULTURE”, A NAKNADNO JE ZNAČENJE REČI PROŠIRENO I NA STRAH OD „OBIČAJA, ODEVANJA I KULTURA ČIJE JE POREKLO DRUGAČIJE OD NAŠEG”.¹

xenophobia [zen-uh-foh-bee-uh, zee-nuh-] [SHOW IPA](#)

[SEE SYNONYMS FOR xenophobia ON THEBAURUS.COM](#)

noun

- 1 an aversion or hostility to, disdain for, or fear of foreigners, people from different cultures, or strangers:
Xenophobia and nationalism can be seen as a reaction to the rise of globalization.
- 2 fear or dislike of the customs, dress, etc., of people who are culturally different from oneself:
Learning a foreign language can help to overcome xenophobia.

Iako se može manifestovati na mnogo načina, suština ksenofobije leži u negativnom pogledu jedne (unutrašnje) grupe na stranu (spoljašnju) grupu i veoma često kod prve grupe izaziva strah od gubitka nacionalnog identiteta (kulture, dominantne religije, jezika, načina života itd.). Taj iracionalni strah posledično vodi ka želji da se „pretnja“ eliminiše putem različitih aktivnosti, koje neretko podrazumevaju i agresivno ponašanje, pozivanje na nasilje i sâmo nasilje. S obzirom na to da se ksenofobija veoma često povezuje sa neprijateljskim prijemom ljudi koji prelaze u novo društvo, izuzetak nije ni situacija sa izbeglicama i migrantima sa Bliskog Istoka i iz Afrike, koji, prolazeći balkanskim rutom, bivaju primorani da određeno vreme provedu u Srbiji. Iako se na početku migrantske krize Srbija izdvajala po dobrom prijemu izbeglica i migranata, iako su građani i građanke u najboljem maniru pokazali svoju humanost i empatiju prema ljudima u nevolji, okolnosti koje su dovele da zatvaranja granica i otežanog odlaska izbeglica i migranata iz Srbije, prouzrokovale su porast ksenofobije, ali i rasne, nacionalne i verske netrpeljivosti prema toj društvenoj grupi. Antimigrantskom sentimentu doprinose i pojedini mediji diskriminatornom uređivačkom politikom i senzacionalističkim izveštavanjem, ali i ekstremno nacionalistički orijentisani pojedinci okupljeni u grupama na društvenim mrežama.

Posledica ksenofobije kao diskriminatorske ideologije je stvaranje kulturne hijerarhije, gde je kultura koja se percipira kao strana, uvek podređena i doživljavana kao loša i štetna za domaćina. Negujući takve hijerarhijske obrasce, ksenofobija se neprekidno održava, reproducuje i jača. Kako bi se izrazila snaga i superiornost kulture koja se nalazi na vrhu iskonstruisane hijerarhije, drugim kulturama se s vremenom dodeljuju negativni atributi, a pripadnicima tog kulturnog miljea pripisuju se negativne osobine utemeljene na predrasudama koje za cilj imaju izopštavanje iz društva, a u pojedinim situacijama i prisilnu integraciju. Uprkos činjenici da predrasude nisu nužno u korelaciji sa obrazovanjem, protiv ideologije koja počiva na kulturnoj hijerarhiji, možemo se boriti edukacijom, pre svega sticanjem znanja i upoznavanjem sa različitim kulturama i religijama. Međutim, kako bismo se efikasno borili protiv te diskriminatorske ideologije, neophodno je da svi relevantni akteri u društvu (nadležni državni organi, civilni sektor i mediji) daju svoj doprinos povećanju medejske pismenosti stanovništva.

Dakle, ksenofobija opisuje predrasude prema onima koji se percipiraju kao strani.¹¹ Ona obuhvata negativne stavove, osećanja i ponašanja prema strancima, koja često imaju oblik hostilnosti ili straha.¹²

11 Yakushko, O., „Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes towards immigrants”, *The Counseling Psychologist*, 2009. 37(1): p. 36–66.

12 Van der Veer, K., et al., „Cross-national measure of fear-based xenophobia: development of a cumulative scale”. *Psychological Reports*, 2011.

IZ NIZA DEFINICIJA PREDRASUDA RAZLIČITIH AUTORA I AUTORKI, U KONTEKSTU KSENOFOBIJE TREBA ISTAĆI ODREĐENJE AMERIČKOG PSIHOLOGA GORDONA OLPORTA. ON JE U SVOM VРЕMEШНОМ DELU „PRIRODA PREDRASUDA“ (1954.) OVAJ POJAM DEFINISAO KAO PREZRIV ILI NEPRIJATELJSKI STAV PREMA JEDNOJ OSOBI KOJA PRIPADA NEKOJ GRUPI, A TAJ NEPRIJATELJSKI STAV JE FORMIRAN SAMO ZATO ŠTO DOTIČNI PRIPADA TOJ GRUPI IIMA OSOBINE KARAKTERISTIČNE ZA TU GRUPU.¹⁴

Ksenofobija se često koristi kao sinonim za rasizam. Ipak, treba ih razlikovati, pri čemu se rasizam odnosi na predrasude prema osobama ili grupama na osnovu socijalno konstruisanog pojma rase, koja definiše socijalne kategorije na bazi razlikovanja fototipskih markera, kao što je boja kože,¹³ dok se ksenofobija odnosi pre svega na strance, bez obzira na njihovo etničko poreklo. Iako postoji puno sličnosti između ksenofobije i rasizma, jedna od važnih razlika je to što se rasizam odigrava u kulturnim i ekonomskim strukturama, u okviru kojih jedna grupa pokušava da dominira i da eksploratiše drugu, na osnovu čega stiče kulturne i ekonomske privilegije,^{14,15} dok ksenofobija tipično naglašava nelagodnost u prisustvu stranaca u zajednici i zbog korišćenja ekonomskog, kulturnog i socijalnog kapitala zajednice za brigu o strancima.¹⁶ Možemo reći da se u našem društvu ne uočava učestalo rasističko ponašanje pojedinaca i grupa, niti je evidentiran problem sistemskog rasizma, osim u incidentnim situacijama poput nedavnog vređanja tamnopute studentkinje u Novom Sadu.¹⁷ Međutim, u našem društvu je sve primetniji fenomen „novog rasizma“, u kojem je koncept rase zamenjen konceptima kulture i religije.

-
- 13 Sanchez-Mazas, M. and Licata, L., „Xenophobia: Social Psychological Aspects“, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. 2015. P. 802–807.
- 14 Helms, J. E. and Talleyrand, R. M., „Race is not ethnicity“. American Psychologist, 1997.
- 15 Sue, D. W., „Overcoming our racism: The journey to liberation“. 2003, San Francisco, Jossey-Bass.
- 16 Esses, V. M., et al., „The Immigration Dilemma: The Role of Perceived Group Competition, Ethnic Prejudice and National Identity“. Journal of Social Issues, 2001.
- 17 Doktorka vredjala tamnoputu studentkinju, portal N1 (1.7.2020), dostupno na <http://rs.n1info.com/Vesti/a615472/Doktorka-vredjala-tamnoputu-studentkinju-osuda-KCV.html>

KADA SE JAVLJA KSENOFOBIJA I KAKO SE MENJA NJEN INTENZITET?

Fenomen ksenofobije možemo analizirati još od perioda antike. Iako nailazimo i na neke suštinske razlike u poimanju fenomena nekada i sada, može se lingvistički i značenjski povući paralela između pojedinaca i grupa koje su stari Grci nazivali „varvarima” i današnjih stranaca, najčešće onih koji u masovnim migracijama pokušavaju da pronađu bezbedno mesto pod suncem. U antičkim vremenima varvari nisu bili iz kulturnog kruga antičke Grčke, nisu govorili njihovim jezikom i nisu poznavali i prihvatali njihove bogove niti običaje, te su zbog toga uvek pežorativno označavani.¹⁸ Prošli su vekovi, ali ne i strah da će neka druga civilizacija pokoriti našu religiju, kulturu, običaje i način života. Prošli su vekovi, ali ne i praksa da se zidovima, ogradama i bodljikavim žicama pojedini narodi i države štite od iracionalnih strahova za sopstvenu bezbednost i bezbednost svog nacionalnog identiteta. Iako se ne sme zanemariti mogućnost da među izbeglicama i migrantima sa Bliskog Istoka i iz Afrike postoje retki pojedinci čije intencije spadaju u domen terorizma, često se izbeglice i migranti neopravdano generalizuju i označavaju kao teroristi. Zapravo, strahovi od terorizma i islamizacije jesu najjači generatori predrasuda kada su u pitanju izbeglice i migranti poreklom iz arapskih i muslimanskih zemalja. Zbog svog porekla najveći broj izbeglica i migranata neopravdano biva smešten u kontekst islamskog fundamentalizma, što dalje vodi ka strahovima od promene verskog i kulturnog identiteta sredine u koju dolaze, drastične promene etničkog sastava, demografske strukture država itd.¹⁹ Za širenje predrasuda prema izbeglicama i migrantima i za stvaranje i reprodukciju ksenofobičnih uverenja u XXI veku najzaslužniji su mediji, ali i neograničeni onlajn prostor dostupan sve većem broju ljudi širom planete.

18 Ćirić, J. i Drndarević, N., Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja; „Migracije, strah, predrasude i manipulacije”, 2019.

19 Ibid.

I'M TIRED OF

THE ETHNICITY

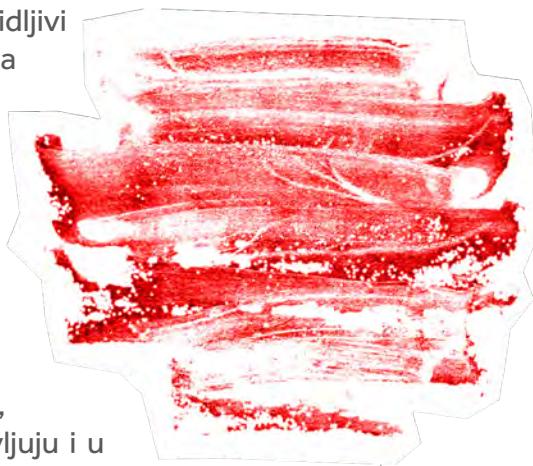
COMPETITION

Različite naučne discipline razvile su nekoliko modela nastanka ksenofobije. Različita objašnjenja mogu se sagledati kroz četiri grupe modela:

- 1) POSLEDICA LAŽNIH UVERENJA;**
- 2) KSENOFOBIJA KAO NOVI RASIZAM;**
- 3) SOCIOBIOLOŠKA OBJAŠNJENJA;**
- 4) KSENOFOBIJA KAO EFEKAT GLOBALIZACIJE.²⁰**

Bez obzira na istorijski trenutak, stavovi prema izbeglicama i migrantima su se uvek kretali između empatije i saosećanja i odbacivanja i dehumanizacije, koja podrazumeva i ksenofobiju. Treba dodati da je intenzitet ksenofobije uslovjeni velikim socio-ekonomskim krizama u društvu, koje vode u recesiju, bezbednosnim izazovima poput ratova, ali i ugroženim zdravljem nacije, do čega dovode epidemije i pandemije. Fenomen ksenofobije je kompleksniji ukoliko ne postoji jasna percepcija vidljivog „neprijatelja“ koji ugrožava nacionalnu bezbednost i bezbednost pojedinca. Poslednji takav primer upravo je pandemija virusa kovid-19, kada je javni prostor postao preplavljen govorom mržnje usmerenim ka migrantskoj i izbegličkoj populaciji, koja je potpuno neopravdano percipirana kao prenosilac zaraznih bolesti.

Generalno, govor mržnje nije novina u našem javnom prostoru. Početkom devedesetih, na ratom zahvaćenim teritorijama bivše Jugoslavije mediji su gotovo svakodnevno plasirali govor mržnje i šovinistički narativ. Mržnja, netolerancija, diskriminacija, nacionalna i verska netrpeljivost postali su deo ustaljene i svakodnevne komunikacije u velikom broju medija, pa i onih sa nacionalnim frekvencijama. Upravo u to vreme govor mržnje je ušao u javni diskurs sa zadatkom da razvija etnički strah i podstrekne borbeni duh zaraćenih strana. Iako se verovalo da će govor mržnje nestati iz javne sfere po okončanju ratova iz devedesetih, on se samo pritajio i po potrebi vraćao kao odgovor na različite krize manjeg obima i intenziteta, da bi eskalirao sa pojavom izbeglica i migranata, kojima se Srbija našla na tranzitnoj ruti do razvijenih zemalja zapadne Evrope. Posebno osetljivu situaciju predstavljaju krize u društvu u kojima pretnja i neprijatelj nisu vidljivi golim okom. Osećaj nemoći da reagujemo odbrambeno stvara potrebu za kreiranjem vidljivog neprijatelja, koji se, po pravilu, kulturno, nacionalno, verski ili na drugi način razlikuje od većinskog stanovništva. Pregledom medijskih objava u periodu vanrednog stanja zbog epidemije virusa kovid-19, primećuje se da su se u medijima, osim vesti koje se direktno ili indirektno odnose na zdravstvene izazove i posledice koje nas čekaju u svim oblastima života, u talasima pojavljivale vesti o „migrantskom pitanju“, mahom o „pretnjama“ koje nam, navodno, vrebaju upravo od te društvene grupe. Ono što je zajedničko gotovo svim tim „pretnjama“ kojima ekstremno nacionalistički pojedinci i grupe pokušavaju da manipulišu stanovništvom, jeste da su utemeljene na predrasudama i dezinformacijama koje se pojavljuju i u javnom prostoru.

20 Peterie, M. and Neil, D., „Xenophobia towards asylum seekers: A survey of social theories“, Journal of Sociology, 2019. 56(1): p. 23–35

OKIDAČ ZA KSENOFOBIČNE I RASISTIČKE STAVOVE NA DRUŠTVENIM MREŽAMA PREMA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA KOJI BORAVE U SRBIJI, NEDAVNO JE BILO I POJAVLJIVANJE LICENCIRANOG STRIPA SA NOVIM JUNAKOM, DEDVUDOM DIKOM, KAUBOJEM AFROAMERIČKOG POREKLA, A KOJI JE OBJAVILA IZDAVAČKA KUĆA „VESELI ČETVRTAK“. PORED LJUDI KOJI SU POJAVU NOVOG JUNAKA POVEZIVALI SA TRENTUNOM BORBOM PROTIV SISTEMSKOG RASIZMA U AMERICI, DEO KORISNIKA DRUŠTVENIH MREŽA JE BEZ RAZMIŠLJANJA TAMNOPUTOG KAUBOJA POREDIO SA MIGRANTIMA I IZBEGLICAMA KOJI BORAVE U SRBIJI. JEDAN OD KOMENTARA BIO JE DA VIŠE NEĆE KUPOVATI STRIPOVE KOJE IZDAJE TA IZDAVAČKA KUĆA I DA ĆE NAM „SVE UBRZO MIGRANTI POJASNITI“. „PODARITE IM ĆERKE, MAJKE, SESTRE I ŽENE DA VAM PODIGNU NATALITET“, NAPISAO JE JEDAN KORISNIK MREŽE, ALUDIRAJUĆI NA „OPASNOST“ KOJA SRPSKIM ŽENAMA I DECI PRETI OD IZBEGLICA I MIGRANATA. TAKOĐE, VELIKI BROJ UČESNIKA U DISKUSIJI DOČEKAO JE SA NEGODOVANJEM AFROAMERIČKOG KAUBOJA, UZ OBJAŠNJENJA DA SRBIJA TREBA DA SE BAVI ISKLJUČIVO SRPSKIM NARODOM KOJI ŽIVI NA KOSOVU I METOHiji I U CRNOJ GORI.¹ U SVOJEVRSNOM MERENJU TEŽINE KRIZE NA RAZLIČITIM GEOGRAFSKIM KOORDINATAMA, VELIKI BROJ GRAĐANA I GRAĐANKI SRBIJE ODGOVORNOST ZA NEVOLJE, ALI I PRETNJU, VIDI U MIGRANTIMA I IZBEGLICAMA, I TO BEZ BILO KAKVOG REALNOG OSNOVA.

LAŽNA UVERENJA I NEGATIVNI STAVOVI

Fokus ovog modela nastanka ksenofobije zasniva se na analizi uticaja dezinformacija u političkom i medijskom prostoru na formiranje strahova i hostilnosti u zajednici i politici. Netačne informacije, koje se prihvataju kao istina, najčešće se odnose na opasnost koju izbeglice predstavljaju i na legitimnost njihovih zahteva da ostanu u zemlji i zatraže zaštitu.^{21, 22}

Kako građani nemaju mnogo kontakta sa izbeglicama, lažna uverenja se grade pre svega putem informacija koje se prezentuju u medijima. Ona su snažno povezana sa negativnim stavovima i negativnim sentimentom prema izbeglicama,²³ što dalje utiče na ponašanje većine. Npr., široko rasprostranjeno lažno uverenje je da su izbeglice napustile zemlju zbog ekonomskih razloga i u potrazi za „boljim životom”, a ne da bi izbegli progon i opasnosti;^{24, 25} da su prekršili zakon zbog iregularnog prelaska granice, iako to nije prekršaj niti krivično delo;^{26, 27} da su oni opasne osobe sklene terorizmu, iako je većina izbeglica upravo bila žrtva nasilja i progona i veoma mali broj izbeglica je osuđen za teroristička dela.²⁸ Izbeglice i migranti se često predstavljaju i kao sebične osobe, kojima je važan samo njihov interes, čiji je cilj da iskorišćavaju socijalne benefite zemlje u kojoj se nalaze i unište ključne vrednosti lokalne kulture.²⁹ Percepcija izbeglica i migranata kao tereta za lokalne zajednice i opasnosti za bezbednost može da bude pokretač javljanja ksenofobije i u smislu sociobiološkog pristupa.

-
- 21 Klocker, N. and Dunn, K. M., „Who's Driving the Asylum Debate? News paper and Government Representations of Asylum Seekers”. Media International Australia Incorporating Culture and Policy, 2016.
- 22 Pedersen, A., Watt, S. and Hansen, S., „The Role of False Beliefs in the Community's and the Federal Government's Attitudes towards Australian Asylum Seekers”. Australian Journal of Social Issues, 2006.
- 23 Markus, A., „Mapping Social Cohesion: The Scanlon Foundation Surveys 2017”. Monash University, Victoria, Australia, 2017.
- 24 Ibid.
- 25 Burroughs, E., „The Discourse of Controlling 'Illegal Immigration' in Irish Parliamentary Texts”. Journal of Language and Politics, 2015.
- 26 Ibid.
- 27 Organ, C., et al., „Who drove the discourse? News coverage and policy framing of immigrants and refugees in the 2016 U.S. presidential election”. Communications, 2018.
- 28 Pedersen, A. and Hartley, L. K., „Can We Make a Difference? Prejudice Towards Asylum Seekers in Australia and the Effectiveness of Antiprejudice Interventions”. Journal of Pacific Rim Psychology, 2015.
- 29 Arrocha, W., „Combating xenophobia and hate through compassionate migration: the present struggle of irregular migrants escaping fear and extreme poverty”, Crime, Law and Social Change, 2019.

ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA O STAVOVIMA GRAĐANA PREMA UTICAJU IZBEGLIČKE I MIGRACIONE KRIZE U 19 OPŠTINA SRBIJE KOJE JE REALIZOVAO CESID 2019. GODINE, BAVILO SE I PITANJEM KOLIKO SE LOKALNO STANOVNIŠTVO IZ OPŠTINA ZAHVAĆENIH MIGRANTSKOM KRIZOM UOPŠTE SUSREĆE SA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA. SVAKODNEVNO SE SA MIGRANTIMA U SVOJOJ OPŠTINI VIĐA 38% GRAĐANA, DOK JE NJIH 24% NAVELO DA JE FREKVENCija VIĐANJA NEŠTO REĐA I DA MIGRANTE I IZBEGLICE VIĐAJU NEKOLIKO puta nedeljno.¹ SLEDE ONI KOJI IH VIĐAJU JEDNOM NEDELJNO (16%) ili jednom mesecno (18%), dok svega 3% navodi da izbeglice i migrante nikada ne viđa.² Interesantno je da je značajan procenat građana bio u direktnom kontaktu sa migrantima (39%), ali i dalje preovlađuju oni građani koji do sada nisu ostvarili nikakve direktne kontakte sa migrantima i izbeglicama (61%).³ Ovo istraživanje ukazuje na to da i oni građani koji su imali direktan kontakt sa migrantima u najvećoj meri tvrde da nisu ostvarili nikakvo iskustvo, odnosno da su neutralni (48%). Njih 34% navelo je da je imalo pozitivno iskustvo prilikom kontakta sa migrantima, dok je svaki sedmi građanin tvrdio da je imao negativno iskustvo zato što su, prema njihovim navodima, izbeglice i migranti agresivni i nepristojni.⁴

1 „Stavovi građana prema uticaju izbegličke i migracione krize u 19 jedinica lokalne samouprave Srbije”, CeSID, istraživanje sprovedeno u okviru Podrške Evropske unije upravljanju migracijama u Republici Srbiji, 2019.

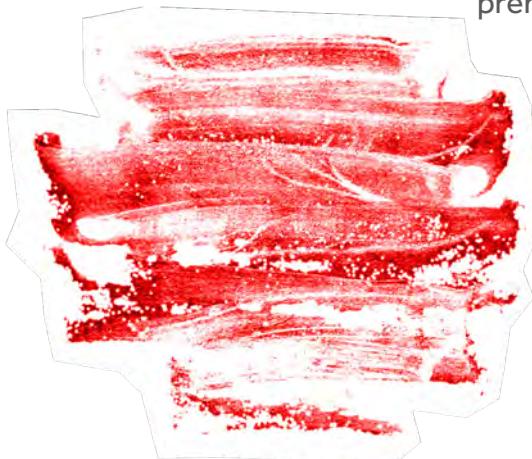
2 Ibid.

3 Ibid

4 Ibid.

Zabrinjavajuće podatke o stavovima građana i građanki Srbije prema migrantima, izbeglicama i tražiocima azila dalo je i prošlogodišnje istraživanje Poverenika za zaštitu ravnopravnosti.³⁰

Naime, migranti i tražioci azila su društvena grupa prema kojoj je ubedljivo najizraženija socijalna distanca. Treba istaći da je, na primer, 2016. godine najveća distanca postojala prema LGBT populaciji, a sada su neslavno prvo mesto preuzeli migranti i tražioci azila.³¹ Na pitanje da li bi voleli da migranti žive u istoj državi kao i oni, čak trećina ispitanika je odgovorila negativno (37%).³² Takođe, od ukupnog broja ispitanih najveći procenat izjavio je da ne bi voleo da im migranti budu komšije (38%), što je više u odnosu na 2016. godinu (30%) i 2013. godinu (23%).³³ Migranti su i najnepoželjniji saradnici na poslu u Srbiji – čak trećina ispitanika ne bi izabrала migrante za kolege (31%), dok je taj broj 2016. godine iznosio 25,5%.³⁴ Najveći broj ispitanih, nešto više od trećine, ne bi da se druži sa migrantima (36%), dok je takav stav 2016. godine izražavalо 25,8% ispitanih.³⁵ Odgovori na gotovo sva pitanja kojima se u istraživanju merila socijalna distanca dovodila su migrante i tražioce azila na prvo, najnepovoljnije mesto. Samo u odgovorima na dva pitanja u okviru segmenta koji meri socijalnu distancu, iskazana je veća distanca prema nekoj drugoj društvenoj grupi u odnosu na migrante. Naime, grupa prema kojoj postoji veća distanca bila je navedena kod pitanja koga bi žeeli da bude vaspitač njihovoj deci. Najveća distanca bila je prema LGBT osobama (skoro polovina), a zatim prema pripadnicima migrantske populacije (42%), što je znatno povećanje u odnosu na 2016. godinu (33,5%).³⁶ Takođe, na pitanje o bračnim i porodičnim vezama sa pripadnicima i pripadnicama određenih grupa, najveća distanca se pokazala prema LGBT osobama, osobama koje žive sa HIV/AIDS-om, a zatim prema migrantima i tražiocima azila.³⁷

Osnovni mehanizam koji ovaj model nastanka ksenofobije zastupa, jeste korekcija lažnih uverenja, odnosno razumevanje da ukoliko lažna uverenja o migrantima, izbeglicama i tražiocima azila mogu da budu identifikovana i korigovana, može se uticati na smanjenje ksenofobije. Istraživanja ukazuju na to da strukturisane edukativne intervencije koje za cilj imaju razgradnju lažnih uverenja mogu da budu efektivne u smanjenju negativnih stavova tokom vremena.³⁸

30 Izveštaj o istraživanju javnog mnjenja „Odnos građana i građanki prema diskriminaciji u Srbiji”, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Beograd, 2019.

31 Ibid.

32 Ibid.

33 Ibid.

34 Ibid.

35 Ibid.

36 Izveštaj o istraživanju javnog mnjenja „Odnos građana i građanki prema diskriminaciji u Srbiji”, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Beograd, 2019.

37 Ibid.

38 Pedersen, A., et al., „Bystander Antiprejudice: Cross-Cultural Education, Links With Positivity Towards Cultural Outgroups and Preparedness to Speak Out”. Journal of Pacific Rim Psychology, 2012.

KSENOFOBIJA KAO NOVI RASIZAM

Rasizam predstavlja predrasude prema drugoj rasnoj, odnosno etničkoj grupi i u tom smislu zasnovan je u velikoj meri na boji kože, odnosno „biološkoj“ različitosti.³⁹ U tom smislu ksenofobiju možemo posmatrati na sličan način kao rasizam, pri čemu je koncept rase zamenjen konceptima kulture i religije, te se često naziva i „novi rasizam“.

Izbeglice i migranti se predstavljaju kao osobe sa potpuno drugačijim verovanjima, religijom, socijalnim praksama, običajima i vrednostima, pri čemu se najčešće povezuju sa islamskom kulturom. Za taj prelaz sa rasne na kulturnu dimenziju rasizma često se koristi termin „islamofobija“ kako bi se označilo da se izbeglice često predstavljaju kao muslimani, a strahovi i hostilnost se vezuju za islam.⁴⁰⁴¹,⁴² Doživljavanje islama kao pretnje često ima i nacionalne karakteristike, pa se tako predstavlja kao pretnja slobodi izražavanja u Danskoj, toleranciji u Švajcarskoj, rodnoj ravnopravnosti u Francuskoj.⁴³ Ono što je karakteristično za predstavljanje ksenofobije kao „kulturne drugosti“, jeste to što se razlike u kulturama prezentuju kao činjenice, odnosno negativni stavovi se predstavljaju kao empirijski i naučno zasnovani, te se tako ne adresira direktno emocionalna komponenta.⁴⁴ Takođe, ti negativni stavovi se verbalizuju tako da se u samom načinu na koji se izražavaju, poriče da su predrasude, npr. „Ja nemam ništa protiv izbeglica, ali ...“.⁴⁵ Na taj način izbegava se društvena osuda rasizma zasnovanog na biološkim karakteristikama. Islamofobija je povezana sa uzrastom, obrazovanjem, političkom ideologijom i, donekle, percipiranom ekonomskom situacijom u zemlji.⁴⁶ Tako su islamofobiji skloniji stariji građani i građanke, osobe sa nižim obrazovanjem i one sa konzervativnim političkim uverenjima. Zanimljivo je da je ksenofobija povezana sa percepcijom da je ekomska situacija u zemlji loša, ali ne i sa prihodima,⁴⁷ što delom podržava sociobiološke teorije. Isto tako je zanimljivo da ksenofobija nije povezana sa religioznošću iako su u pitanju negativni stavovi po verskoj osnovi.⁴⁸

39 Peterie, M. and Neil, D., „Xenophobia towards asylum seekers: A survey of social theories“. *Journal of Sociology*, 2019.

40 Ogan, C., et al., „The rise of anty-Muslim prejudice“. *International Communication Gazette*, 2013.

41 Dunn, K. M., Klocker, N. and Salabay, T., „Contemporary racism and Islamophobia in Australia“. *Ethnicites*, 2007.

42 Poynting, S. and Briskman, L., „Islamophobia in Australia: From Far-Right Deplorables to Respectable Liberals“. *Social Sciences*, 2018.

43 Jackson, L. B., „Islamophobia and National Identity in Europe“, in „Islamophobia in Britain: The Making of a Muslim Enemy“, L. B. Jackson, Editor. 2018, Palgrave Macmillan: Cham, Switzerland.

44 Every, D. and Augoustinos, M., „Constructions of racism in the Australian parliamentary debates on asylum seekers“, *Discourse & Society*, 2007.

45 Ibid.

46 Ogan, C., et al., „The rise of anty-Muslim prejudice“. *International Communication Gazette*, 2013.

47 Ibid.

48 Ibid.

SOCIOBIOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Evolucioni pristup na ksenofobiju gleda kao na dispoziciju i razlikuje prosocijalne motivatore, kao što su altruizam i empatija, i antisocijalne motivatore, kao što su strah i hostilnost, pri čemu su i prosocijalni i antisocijalni motivatori važni za ljudski opstanak tokom evolucije.⁴⁹ Evolucioni kontekst uzima u obzir da se ljudsko društvo dugo razvijalo u formi manjih grupa, gde su odanost i bliska povezanost sa pripadnicima svoje grupe, kao i nepoverenje i hostilnost prema pripadnicima drugih grupa doveli do evolucione prednosti. Ksenofobija se kao dispozicija aktivira samo u određenom kontekstu, pri čemu evolucioni pristup i jačanje ksenofobije povezuju sa smanjenjem dostupnih resursa i siromaštvom.^{50, 51} U tom smislu, ksenofobija se javlja u periodima ekonomskih ili drugih kriza koje imaju ekonomske posledice, kao što je to, npr., pandemija virusa kovid-19, posebno među grupama koje za sebe smatraju da su u nepovoljnem položaju.⁵² Ksenofobija, odnosno predrasude prema pripadnicima drugih grupa mogu se pokrenuti i percepcijom nedostatka resursa, bez obzira na to da li je to uistinu tačno ili ne.⁵³ U tom kontekstu, narativi koji predstavljaju izbeglice isključivo kao ekonomske migrante dodatno doprinose povećanju ksenofobije.⁵⁴

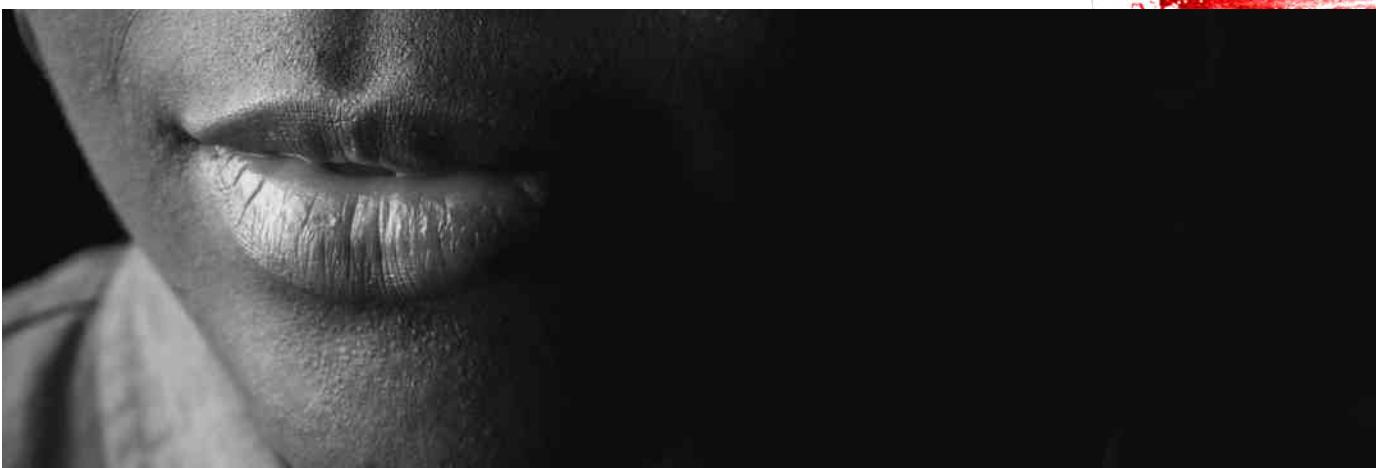
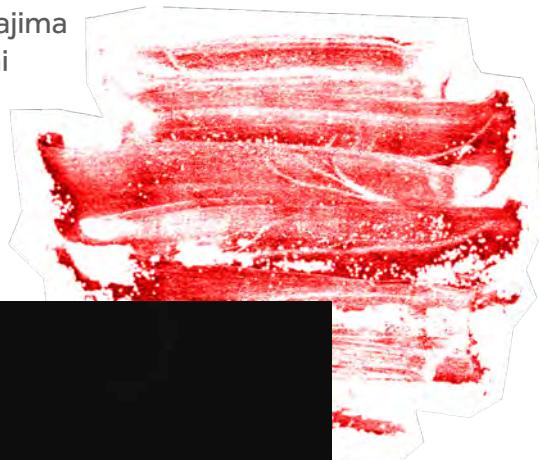
PROŠLOGODIŠNJE ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA O STAVOVIMA GRAĐANA PREMA UTICAJU IZBEGLIČKE I MIGRACIONE KRIZE U 19 OPŠTINA SRBIJE POKAZUJE DA JE I DALJE NAJVEĆI PROCENAT GRAĐANA PRI STAVU DA JE OSNOVNI RAZLOG MIGRACIJA RAT, NEDOSTATAK BEZBEDNOSTI I SIGURNOSTI I STRAH OD PROGONA (46%). POREDEĆI TE REZULTATE SA CIKLUSIMA ISTRAŽIVANJA IZ PRETHODNIH GODINA, PRIMEĆUJE SE ZNATNO POVEĆANJE BROJA ISPITANIKA KOJI SMATRAJU DA JE RAZLOG ZA MIGRACIJE SOCIO-EKONOMSKE PRIRODE – SA 16% U 2017. GODINI PROCENAT GRAĐANA KOJI IMAJU TAJ STAV, PORASTAO JE NA 30% U 2019. GRAĐANI SU KAO RAZLOG NAVODILI JOŠ I NEDOSTATAK PERSPEKTIVE U BUDUĆNOSTI (6%), NEZAPOSLENOST (3%) I UGROŽENA LJUDSKA PRAVA (3%).

- 49 Daly, M., „Sociobiology: Overview”, International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, J. D. Wright, Editor. 2015. Elsevier, London
- 50 Wilson, E. O., „On Human Nature: With a New Preface”. 2004, Cambridge MA, Harvard University Press.
- 51 Suarez-Orozco, C. and Suarez-Orozco, M., „Transformations: Immigration, family life and achievement motivation among Latino adolescents”. 1995, Palo Alto, CA, Stanford University Press.
- 52 Sanchez-Mazas, M. and Licata, L., „Xenophobia: Social Psychological Aspects”, International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, J. D. Wright, Editor. 2015, Elsevier, London.
- 53 Ibid.
- 54 Every, D. and Augoustinos, M., „Constructions of racism in the Australian parliamentary debates on asylum seekers”. Discourse & Society, 2007.

Sociobiološko shvatanje je u skladu sa realističkom teorijom grupnog konflikta, koja predviđa da kompeticije za pristup ograničenim resursima dovode do konflikta između grupa. Integrисана teorija predrasuda proširuje ovo stanovište tako što uvodi četiri tipa pretnji koje mogu da vode do predrasuda: realistične pretnje, simbolične pretnje, intergrupna anksioznost i negativni stereotipi.⁵⁵,

⁵⁶ Realistična pretnja odnosi se na strah od preuzimanja dela političke i ekonomске moći, dok simbolička pretnja potiče iz razlika u vrednostima, stavovima, običajima i moralu, odnosno pogledu na svet. Intergrupna anksioznost i negativni stereotipi odnose se na izbegavanje interakcije i pre svega su opisani modelom lažnih uverenja.^{57, 58}

55 Stephan, W. G. and Stephan, C. W., „Intergroup relations“. 1996, Boulder CO, Westview.

56 Stephan, W. G., Ybarra, O. and Bachman, G., „Prejudice Toward Immigrants“. Journal of Applied Social Psychology, 1999.

57 Stephan, W. G. and Stephan, C. W., „Intergroup relations“. 1996, Boulder CO, Westview.

58 Stephan, W. G., Ybarra, O. and Bachman, G., „Prejudice Toward Immigrants“. Journal of Applied Social Psychology, 1999.

KSENOFOBIJA KAO EFEKAT GLOBALIZACIJE

Ovaj pristup ksenofobiju sagledava u širem kontekstu, kao funkciju strukturalne nejednakosti, odnosno kao rezultat voljne političke strategije da se održi javna podrška kapitalizmu, bez obzira na štetu do koje dovodi. „Države blagostanja”, koje su se razvile posle drugog svetskog rata, imale su za cilj da svim građanima obezbede osnovne usluge i osiguraju poštovanje njihovih prava, da očuvaju snagu sindikata, razbiju monopole i ograniče štetne aktivnosti finansijskih institucija, kao i da adresiraju efekte proizvodnje na životnu sredinu. Ipak, u poslednjih 30 godina, globalne korporacije su uspele da uruše kapacitet država, da stave ograničenja na kapital i svet oblikuju u skladu sa prioritetima izvlačenja resursa, proizvodnje i trgovine, reorganizujući i urušavajući čitava društva radi proizvodnje bogatstva malog broja ljudi.^{59, 60} Tako 1% najbogatijih poseduje 47% svetskog bogatstva, a 10% najbogatijih poseduje čak 85% svetskog bogatstva. S druge strane, najsiromašnijih 50% stanovništva poseduje samo 1% svetskog bogatstva.^{61, 62}

Kapitalizam je odneo i ideološku pobedu jer ne postoji nikakva alternativa kapitalizmu. Kako bi se olakšala ekstrakcija resursa iz geografskih područja koja su bogata resursima ili koja zastupaju drugačije oblike ekonomije, kapitalizam potpomaže urušavanje država i transformiše ih u „zone anarhije”, u kojima nema efektivne kontrole od strane vlade, već teritoriju kontrolišu različite naoružane grupe, sa kojima se lakše trguje.^{63, 64} Tako, npr., iako su Ujedinjene nacije proglašile ISIL za terorističku organizaciju, SAD su 2014. od njih na dnevnom nivou kupovale naftu u vrednosti od milion USD.^{65, 66} Dakle, prioritet novog svetskog poretku postao je ekstrakcija bogatstva, a ne zaštita ljudskih života i prava. Taj prioritet, samo u drugoj formi, prisutan je u razvijenijim zemljama kroz povećanje nejednakosti i neravnopravnosti u raspodeli dobara, što dovodi do toga da se velike grupe radnika osećaju ranjivo i ogorčeno zbog situacije u kojoj se nalaze. Smanjenje egzistencijalne sigurnosti i dostupnosti posla, ograničenje radnih prava i smanjenje udela radnika u podeli bogatstva ekonomika je stvarnost.⁶⁷

59 Monbiot, G., „How Did We Get into This Mess?” Politics, Equality, Nature. 2016, London, Verso

60 McGrew, A., „Globalization and Global Politics”, in The Globalization of World Politics, J. Baylis, P. Owens and S. Smith, Editors. 2010, Oxford University Press, Oxford

61 Badiou, A., „Our Wound is Not So Recent: Thinking the Paris Killings of 13 November”. 2016, Cambridge UK, Polity Press

62 McGrew, A., „Globalization and Global Politics”, in The Globalization of World Politics, J. Baylis, P. Owens and S. Smith, Editors. 2010, Oxford University Press, Oxford

63 Badiou, A., „Our Wound is Not So Recent: Thinking the Paris Killings of 13 November”. 2016, Cambridge UK, Polity Press

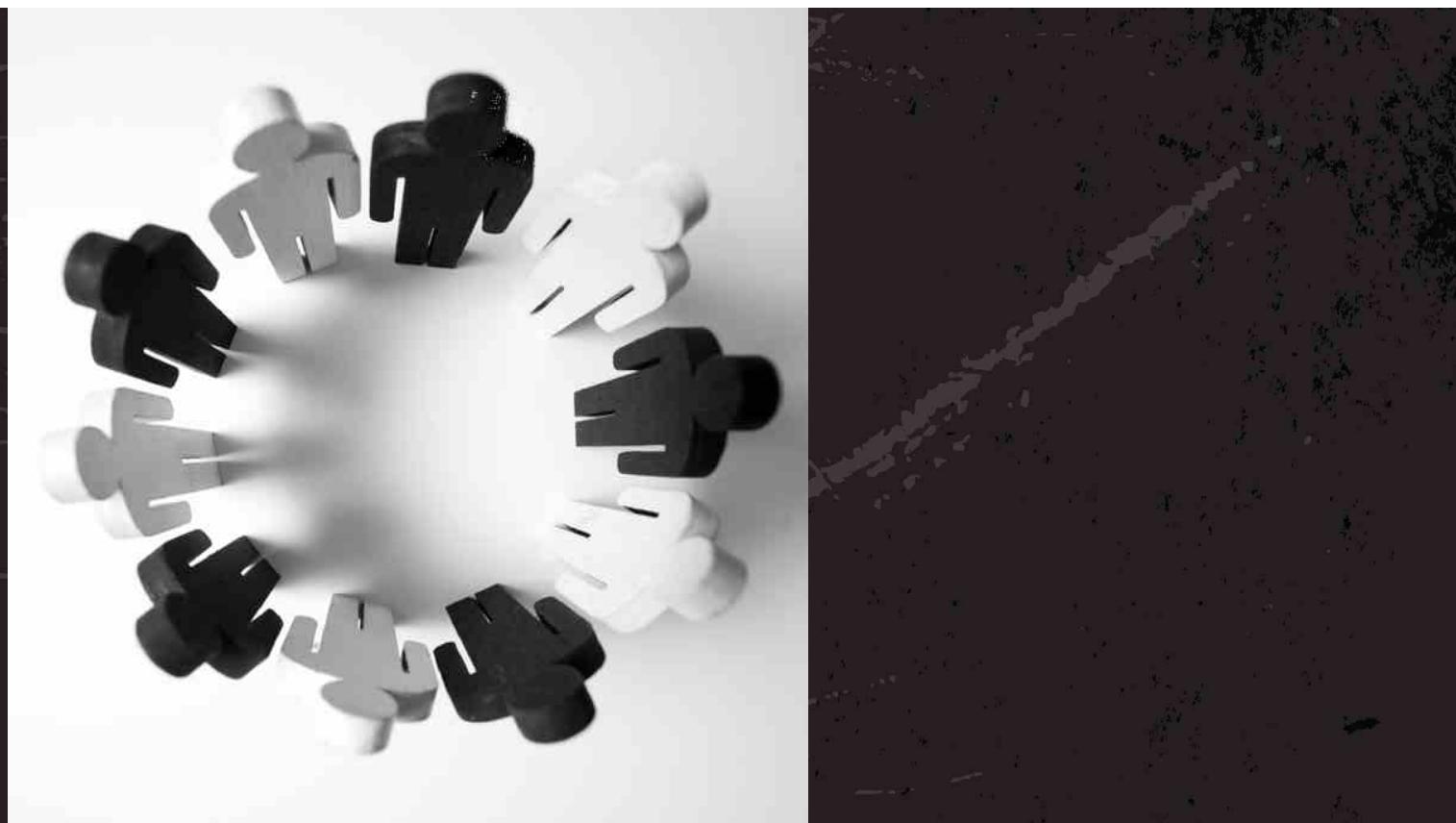
64 McGrew, A., „Globalization and Global Politics”, in The Globalization of World Politics, J. Baylis, P. Owens and S. Smith, Editors. 2010, Oxford University Press, Oxford

65 Badiou, A., „Our Wound is Not So Recent: Thinking the Paris Killings of 13 November”. 2016, Cambridge UK, Polity Press

66 McGrew, A., „Globalization and Global Politics”, in The Globalization of World Politics, J. Baylis, P. Owens and S. Smith, Editors. 2010, Oxford University Press, Oxford

67 Peterie, M. and Neil, D., „Xenophobia towards asylum seekers: A survey of social theories”, Journal of Sociology, 2019.

Izbeglice i migranti mogu se posmatrati kao posledica neokolonijalne eksploatacije zemalja poput Sirije, Iraka, Somalije itd. Važno je znati da raspad državnih ekonomija pomenutih zemalja nije incidentan i lokalnog karaktera, nego je rezultat globalne ekonomije i politike, a u nekim slučajevima u pitanju su i direktnе posledice intervencija zapadnih sila, koje, pored ostalog, stvaraju duboku nejednakost i nestabilnost u društvu.⁶⁸ Na taj način globalni kapitalizam dovodi do urušavanja država i izazivanja konflikata, što stvara oblasti koje „proizvode“ izbeglice, odnosno koje ljudi napuštaju tražeći međunarodnu zaštitu. Isto tako, globalni kapitalizam proizvodi nejednakosti i u samim razvijenim društvima, a takva društva podložna su ksenofobiji. U tom kontekstu, političari predstavljaju migrante i izbeglice kao uzrok nedostatka resursa i usmeravaju negativne emocije na tu društvenu grupu. Može se zaključiti da izazivanje ksenofobije predstavlja voljnu političku strategiju za zaštitu kapitalističke hegemonije i jačanje desničarskih ideja, koje u svojoj suštini zastupaju politike koje dalje vode smanjenju radnih prava.⁶⁹ Strah od potencijalnih socio-ekonomskih gubitaka (pre svega smanjenja socijalnih davanja države i gubitka posla) i u Srbiji podstiče narativ brojnih političkih aktera koji slabljenje nacionalne ekonomije i porast siromaštva tendenciozno pripisuju prilivu izbeglica i migranata, a ne globalnim i nacionalnim ekonomskim politikama.

68 Peterie, M. and Neil, D., „Xenophobia towards asylum seekers: A survey of social theories“, *Journal of Sociology*, 2019.

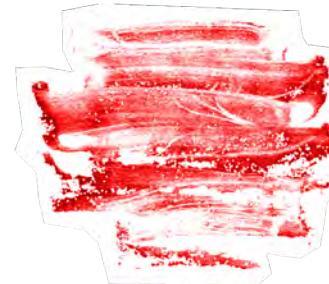
69 Smith, J., „Imperialism in the Twenty-first Century: Globalization, Super-exploitation, and Capitalism's Final Crisis“, 2016, New York, Monthly Review Press.

KOJE SU POSLEDICE KSENOFOBIJE?

Ksenofobija, kao sržni konstrukt generalizovanih predrasuda, utiče na javljanje i povećanje diskriminacije prema određenoj društvenoj grupi,^{70,71} a posledično utiče negativno na dobrobit grupe ka kojoj je usmerena.⁷² Naime, od izbeglica se očekuje da se asimiluju u kulturu zajednice u koju dolaze i napuste obrasce ponašanja iz svoje kulture, pri čemu je pritisak koji se odnosi na akulturaciju povezan sa intenzitetom ksenofobije.^{73,74} Istraživanja ukazuju na visoku povezanost diskriminacije i pritiska za akuluturaciju sa depresijom i tendencijama ka samoubistvu među izbeglicama i migrantima.^{75,76}

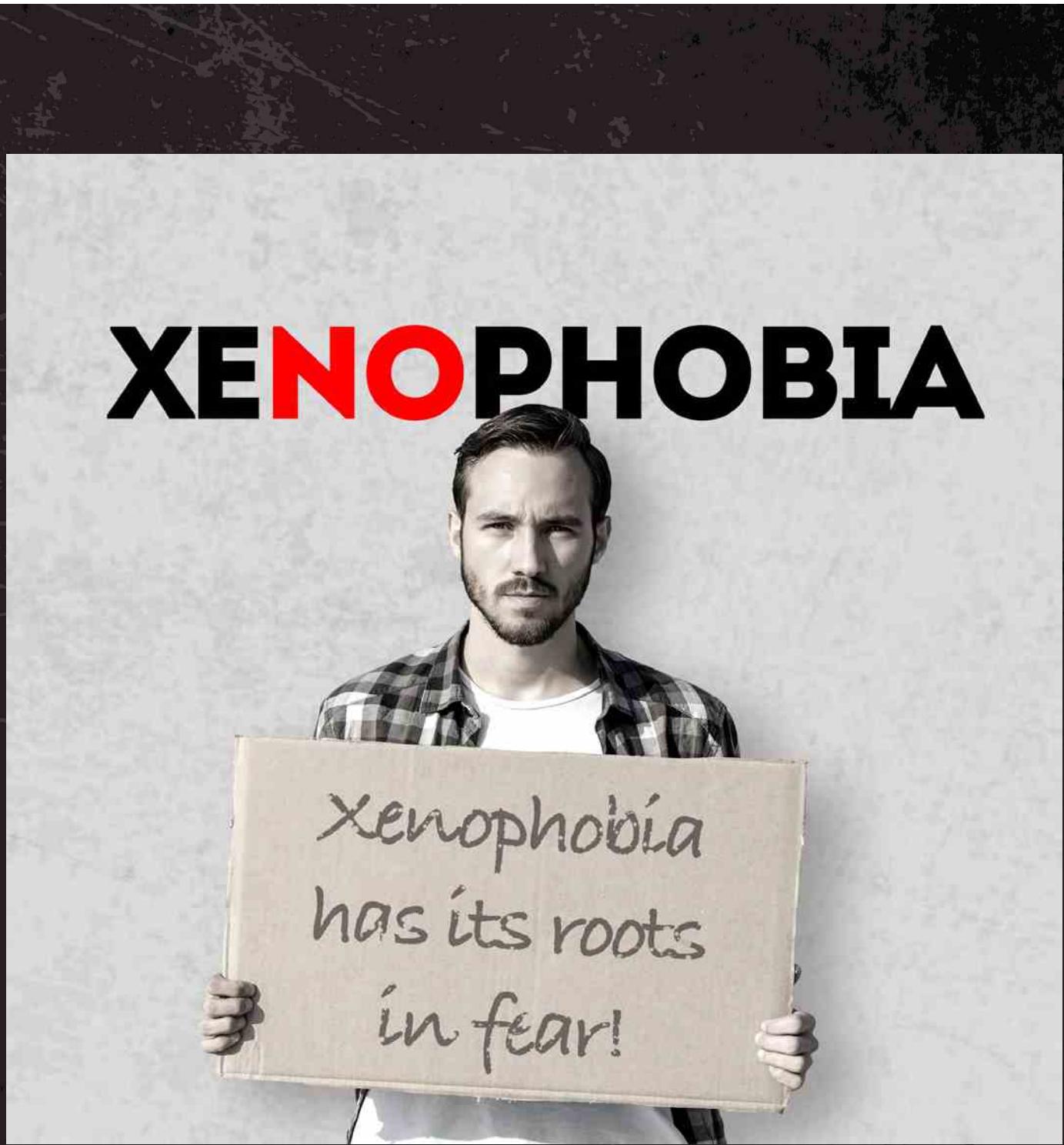
Međutim, ksenofobija ne donosi štetne posledice isključivo onima prema kojima je usmerena, tj. izbeglicama i migrantima. Nereagovanjem na eskalaciju ksenofobije svi činioci jednog društva postaju odgovorni za prelivanje problema i na druge manjinske i marginalizovane grupe. Normalizacija ksenofobije i rasizma umanjuje kvalitet života i vinovnika i žrtve.

Jasno je da se ksenofobija i rasizam ne mogu spontano suzbiti kadajednom puste duboko korenje u društvu. Normalizaciji štetnih ideologija poput ksenofobije i rasizma po pravilu prethodi tišina i nereagovanje u vladajućim strukturama, prečutno tolerisanje nedopustivog ponašanja pojedinaca, pojedinih političkih aktera i pokreta. Potcenjivanje ovog problema od strane vlasti, tolerisanje ksenofobičnog ponašanja koalicionih partnera ili povlađivanje opoziciji ekstremno nacionalističke orientacije dovodi do atmosfere u društvu u kojoj se ksenofobija i rasizam ne samo opravdavaju nego i podstiču. Umesto normalizacije nedopustivog ponašanja poput ksenofobije, rasne diskriminacije i nacionalne i verske netrpeljivosti, država treba da obezbedi ravnopravnost za sve kroz neprekidan rad na unapređenju zaštite ljudskih prava svih građana i građanki, bez obzira na bilo koje lično svojstvo.

-
- 70 Cameron, C. D., Brown-Iannuzzi, J. L. and Payne, B. K., „Sequential priming measures of implicit social cognition: a meta-analysis of associations with behavior and explicit attitudes”. *Personality and Social Psychology Review*, 2012.
- 71 Talaska, C. A., Fiske, S. T. and Chaiken, S., „Legitimizing Racial Discrimination: Emotions, Not Beliefs, Best Predict Discrimination in a Meta-Analysis”. *Social Justice Research*, 2018.
- 72 Schmitt, M. T., et al., „The consequences of perceived discrimination for psychological well-being: a meta-analytic review”, *Psychological Bulletin*, 2014.
- 73 Florack, A., et al., „Perceived intergroup threat and attitudes of host community members toward immigrant acculturation”. *The Journal of Social Psychology*, 2003.
- 74 Kosic, A., Mannetti L. and Sam D. L., „The role of majority attitudes towards out-group in the perception of the acculturation strategies of immigrants”. *International Journal of Intercultural Relations*, 2005.
- 75 Hovey, J. D., „Acculturative stress, depression and suicidal ideation in Mexican immigrants”. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 2000.
- 76 Hovey, J. D. and Magana, C. G., „Psychosocial predictors of anxiety among immigrant Mexican migrant framework: implications for prevention and treatment”. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 2002.

Da je politička retorika koja podstiče ksenofobiju i strah i umanjuje ravnopravnost među ljudima štetna, moraju biti svesni i mediji. Upravo oni, pored informisanja, utiču na podizanje opšteg nivoa kulture građana, posebno demokratske političke kulture. Mediji utiču i na socijalizaciju ličnosti, ali i na političku socijalizaciju, prenose univerzalne, ali i posebne ljudske vrednosti. Stoga nije zanemarljiv njihov uticaj na formiranje i širenje vrednosti i vrednosnog sistema u društvu.

ULOGA TRADICIONALNIH I NOVIH MEDIJA U SUZBIJANJU KSENOFOBIJE U SRBIJI

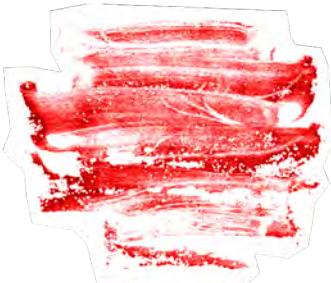
Ksenofobični stavovi i govor mržnje u javnom prostoru uvek imaju široke štetne posledice u društvu, a deo odgovornosti snose i pojedini mediji koji učestvuju u kreiranju ili širenju takvih sadržaja. Svi članovi društva treba da imaju razvijenu svest o tome da jezik i način izražavanja mogu biti upotrebljavani u svrhu širenja tolerancije i negovanja vrednosti kulturnih i drugih različitosti, ali i zloupotrebljavani u cilju podsticanja nasilja, širenja mržnje i ugrožavanja bezbednosti pojedinaca i ranjivih grupa. U tom smislu izuzetno je važan sadržaj, ali i kontekst u kojem je neka izjava data.⁷⁷ Čak i kada prenose ksenofobične i rasističke stavove pojedinaca u cilju suzbijanja neprihvatljivog ponašanja, mediji treba da budu na oprezu kako ne bi postali samo još jedan kanal komunikacije za širenje i reprodukovanje ksenofobičnih ideja. Mediji na javnost utiču i izborom tema koje plasiraju, pogotovo kada je reč o ranjivim društvenim grupama, kao što su to izbeglice i migranti. Ukoliko svesno biraju da izveštavaju o isključivo negativnim pričama o migrantskoj i izbegličkoj populaciji (npr. stvarnim ili prepostavljenim izolovanim slučajevima u kojima su pojedinci iz ove društvene grupe vinovnici nekog prekršaja ili krivičnog dela), medijski sadržaji mogu postati svojevrsni alibi pojedincima i organizovanim grupama koje šire ksenofobične stavove i govor mržnje. Često i kontinuirano plasiranje negativnih priča u medijima, koje nisu utemeljene na dokazima i koje nemaju relevantne izvore informacija, kod opšte populacije mogu dovesti do osećaja kolektivne i lične ugroženosti, straha i panike. Dugoročno, izveštavanje iz isključivo takve perspektive produbljuje nerazumevanje kulturnih različitosti, širi predrasude, mržnju i neprijateljstvo prema izbegličkoj i migrantskoj populaciji i tako sužava prostor za dijalog i toleranciju. S druge strane, mediji mogu plasirati i afirmativne priče o izbeglicama i migrantima i na taj način uticati na opštu klimu u društvu. Profesionalnim i pre svega istinitim i objektivnim informisanjem mediji doprinose izgradnji sistema vrednosti, gde se na vrhu lestvice nalaze tolerancija, prihvatanje različitosti, empatija, humanost, ali i otvorenost ka sticanju

77

B. Janković, I. Krstić, A. Andonov, T. Jakobi, „Priručnik za novinare i novinarke – Borba za ravnopravnost”, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, 2016.

znanja o drugačijim kulturama. Upravo je dobra informisanost preduslov razvoja bića oslobođenog iracionalnih strahova od nepoznatog, pa i ksenofobije.

Pregledom medijskog sadržaja o izbeglicama i migrantima u tradicionalnim medijima, pre svega u elektronskim medijima sa nacionalnom frekvencijom i u štampi, na početku i u toku migrantske krize 2015. godine može se zaključiti da je izveštavanje uglavnom bilo objektivno, a ton neutralan. Mediji sa nacionalnom frekvencijom su gotovo po pravilu pratili zvanične politike države prema izbeglicama i migrantima. Neretko su se pojavljivali medijski sadržaji o pojedincima iz izbegličke i migrantske populacije afirmativnog tona, npr. o deci iz izbegličke i migrantske populacije koja pokazuju izraziti talent za umetnost i nauku ili o zajedničkim aktivnostima izbeglica i migranata i lokalnog stanovništva koje za cilj imaju poboljšanje uslova života u opštinama koje su teže pogođene izbegličkom krizom. U medijskom sadržaju se u velikoj meri insistiralo na kontekstu iz kojeg izbeglice dolaze (ratovi, progoni, zlostavljanja, ekstremno siromaštvo itd.), ali i pozitivnoj reakciji države i humanosti građana i građanki Srbije prema ljudima koji su se našli u nevolji. Pet godina kasnije, umnogome se promenila percepcija stanovništva o izbeglicama i migrantima, kao i način na koji se o njima izveštava u pojedinim medijima i na društvenim mrežama.

Da bismo ocenili uticaj sadržaja koji se putem medija i društvenih mreža plasira javnosti, metodom slučajnog odabira smo izdvjajili i analizirali medijske objave koje se bave izbeglicama i migrantima i pratili one antimigrantske grupe na društvenim mrežama koje imaju izuzetno veliki broj pratilaca. Može se zaključiti da najveći deo medijskih vesti koje se bave migrantskom tematikom, čine izjave i stavovi političkih aktera koji veruju da podsticanjem ksenofobije dobijaju političku podršku građana, zatim vesti koje izbeglice i migrante stavljuju u kontekst pretnje za bezbednost lokalnog stanovništva u opštinama gde se nalaze prihvativni centri i centri za azil (incidentni događaji u kojima su akteri izbeglice i migranti), kao i vesti o potezima vlasti da navodnu pretnju, pogotovo u vreme epidemije virusa kovid-19, stave pod kontrolu. U manjem obimu pojavljuju se vesti i saopštenja (koje uglavnom iniciraju organizacije civilnog društva) koji apostrofiraju zabranu diskriminacije, ksenofobije, govora mržnje i nasilja nad izbegličkom i migrantskom populacijom, ali i tekstovi koji imaju integracioni ili humanitarni karakter. U prvih šest meseci 2020. godine prilozi koji su se bavili izbeglicama i migrantima imali su uglavnom neutralan ton, ali dublji uvid u problematiku dobija se analizom odabira tema i razlika u njihovoj zastupljenosti.⁷⁸ Proglašenje vanrednog stanja zbog epidemije virusa kovid-19 u našoj državi dalo je nove razmere starom tretmanu izbeglica i migranata u javnosti kao bezbednosnog pitanja.⁷⁹ Primećuje se povećana upotreba militantnog narativa, a broj medijskih priloga koji u prvi plan ističu neke od negativnih aspekata u okviru migrantske tematike evidentno raste, kao i učestalost plasiranja takvih vesti.⁸⁰

78 „Pravo na azil u Republici Srbiji – Izveštaj za period januar–jun 2020”, Beogradski centar za ljudska prava, 2020.

79 Ibid.

80 Ibid.

Aktualizaciji ovih tema u javnom prostoru doprineo je i sve učestaliji i oštiri antimigrantski narativ političkih aktera sa krajnje desnice srpskog političkog spektra. Pojedini politički akteri, koristeći predizborni prostor u medijima, iz faze flertovanja sa ksenofobiom ušli su u fazu agresivnih i incidentnih istupa inspirisanih verskom i nacionalnom mržnjom i netrpeljivošću. Čak i ako se izuzme uobičajena praksa agresivnih predizbornih medijskih nastupa evroskeptičnih i ekstremno nacionalističkih političara, čija su glavna obeležja populizam i oportunizam, jasno je da pitanje migranata i izbeglica neće nestati kao izazov koji se objektivno odnosi i na ekonomsku, i na kulturološku, i na demografsku sferu života u Evropi, pa i u Srbiji. Na način na koji će se javno mnjenje odnositi prema ovim izazovima, i dalje će u velikoj meri uticati načini medijskog izveštavanja, učestalost pojavljivanja dezinformacija i lažnih vesti u javnom prostoru, ali i proizvodnja i širenje teorija zavera, koje pothranjuju ksenofobiјu i šire rasnu, versku i nacionalnu netrpeljivost.

JEDAN OD RASADNIKA LAŽNIH VESTI, ŠOVINISTIČKIH I KSENOFOBIČNIH STAVOVA I TEORIJA ZAVERE U VEZI SA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA JESTE VALJEVSKI PORTAL WWW.PROVERENO.RS. OSNIVAČ PORTALA JE UHAPŠEN ZBOG IZAZIVANJA PANIKE I NEREDA, KAO I IZAZIVANJA NACIONALNE, RASNE I VERSKE MRŽNJE I NETRPTELJIVOSTI.¹

NASLOVNA / POLITIKA / OTKRIVAMO: LAZAR GOJKOVIĆ OTVARA KAMP ZA MIGRANTE U VALJEVU AKO POBEDI!

Glavne | Istaknute | Odabrane | Politika | Udarac

OTKRIVAMO: Lazar Gojković otvara KAMP ZA MIGRANTE u Valjevu ako pobedi?!

Tajni dogovor vrha SNS-a u Valjevu i Komesarijata za izbeglice i migracije predviđa otvaranje najvećeg kampa za migrante na teritoriji Republike Srbije upravo u opštini Valjevo, u skladu sa sporazumom koji je potpisana sa Austrijom.

Glavne | Istaknute | Odabrane | Politika | Udarac

Nakon otkrivanja plana za „Kamp Valjevo“, SNS objavio dobrodošlicu migrantima na FB?!

facebook

KRIZNI PR? Nakon što je portal Provereno.rs ekskluzivno otkrio planove za otvaranje kampa za migrante u Valjevu, SNS aktivisti su pokrenuli Fejsbuk stranicu „Migranti, dobrodošli u Valjevo“!

1

,Policija uhvatila Valjevca zbog širenja panike na sajtu”, Va Media (22.5.2020), dostupno na <https://www.vamedia.info/2020/05/policija-uhapsila-valjevca-zbog-sirenja-panike-na-sajtu/>

Nakon prvog talasa migrantske krize i u okolnostima koje su dovele do prinudnog dužeg zadržavanja izbeglica i migranata na teritoriji Republike Srbije, pažnja pojedinih medija usmerila se ka sporadičnim incidentima među izbegličkom i migrantskom populacijom. Lako plasiranje i širenje lažnih vesti nije isključivo praksa u Srbiji, nego svuda u svetu, za Srbiju su karakteristične vesti bazirane na dezinformacijama ili poluinformacijama da bi određeni broj ljudi koji je stigao do razvijenih evropskih zemalja mogao biti vraćen u Srbiju. Po dramatičnosti tona ovakvih vesti prednjače ekstremno nacionalistički orientisani portalni, ali i društvene mreže i grupe koje kreiraju pripadnici političkih pokreta i stranaka, od kojih su neki bili i učesnici u poslednjem izbornom procesu na republičkom i lokalnom nivou. Posledično, došlo je do naglog povećanja broja vesti koje indirektno ili direktno šire ksenofobične stavove. Međutim, čak i kada je cilj pojedinih medija demantovanje neistinitih tvrdnji ili lažnih vesti, način na koji se novi medijski sadržaj oprema, veoma često reprodukuje neželjene ksenofobične poruke (npr., ponavljanje neistinitih informacija u naslovnom bloku sa upitnikom, izbor uznemirujućih i prejakih reči itd.). Lako je najmanje prisutan, treba istaći da postoji i medijski sadržaj koji prikazuje „pozitivne aspekte i potencijalni doprinos migrantske populacije srpskom društvu, zatim napore koji se ulažu u integraciju migranata i pozitivne primere međukulturalnog slaganja”.⁸¹

POJEDINI MEDIJI SU TOKOM PROŠLE GODINE DODATNO POMERILI GRANICE AGRESIVNOSTI I POSTALI JOŠ BRUTALNIJI NEGO U PRETHODNOM PERIODU, A ZA SVE VEĆI BROJ MEDIJA MOŽE SE REĆI DA SU SE DE FACTO OPROSTILI OD PROFESIONALNIH PRINCIPA, ETIČKOG KODEKSA I JEZIKA TOLERANCIJE.¹ REZULTATI ISTRAŽIVANJA „KOMUNIKATIVNA AGRESIJA U SRBIJI 2019.”, KOJE JE SPROVEO CENTAR ZA PROFESIONALIZACIJU MEDIJA I MEDIJSKU PISMENOST, POKAZUJU DA NAJČITANIJI MEDIJI U ZEMLJI SAMO U TOKU JEDNOG DANA OBJAVE U PROSEKU 644 TEKSTA KOJA SADRŽE NEKE OD ELEMENATA AGRESIVNE KOMUNIKACIJE, GOVORA MRŽNJE I SENZACIONALIZMA.² PREMA OVOM ISTRAŽIVANJU, TERMINI POPUT „DRAMA”, „BRUTALNO”, „UŽAS”, „UZNEMIRUJUĆE”, „JEZIVO” SAMO SU NEKI OD ČESTIH PRIMERA TERMINA KOJI ILUSTRUJU JEZIK AGRESIVNOSTI I SENZACIONALIZMA.³ UPRAVO TI TERMINI VEOMA SU ČESTO PRISUTNI I U NASLOVNIM BLOKOVIMA VESTI ČIJI SU AKTERI IZBEGLICE ILI MIGRANTI.

UZNEMIRUJUĆE Pronašao migrante u svom kamionu na granici, pa BRUTALNO NASRNUO NA NJIH (VIDEO)

Društvo Autor: Srpskainfo 01.07.2020. 21:50

[f Facebook](#) [v Twitter](#) [g Google+](#) [in LinkedIn](#) [o Pinterest](#)

UŽAS Migranti podmetnuli požar u Domu penzionera

AUTOR: Aleksa/Tanjug/N.A. DATUM I VРЕME: 13.07.2020. 15:03

[Like 870](#) [Share](#) [0 Komentara](#)

Požar je podmetnut kako bi se onemogućili pripadnici policije da obave deložaciju migranata koji su bili u zgradi

¹ Istraživanje „Komunikativna agresija u Srbiji 2019”, Centar za profesionalizaciju medija i medijsku pismenost, Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije, 2019.

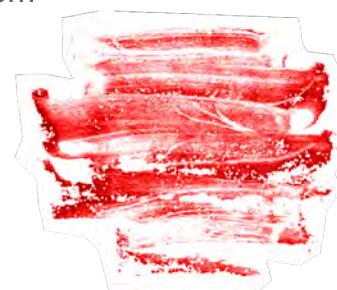
² Ibid.

³ Ibid.

Međutim, u širenju ksenofobičnih stavova, govora mržnje i rasističkih uverenja čini se da mnogo veću ulogu od klasičnih medija imaju društvene mreže. Koliko je internet značajan kanal komunikacije, govori i podatak da je broj korisnika interneta na dnevnom nivou u Srbiji pretekao broj gledalaca televizijskog programa.⁸² Informacije koje se plasiraju na različitim društvenim mrežama ne spadaju više samo u domen zabave, nego za ogroman broj korisnika predstavljaju legitiman i često jedini izvor informisanja. Sadržaji o izbeglicama i migrantima koji se plasiraju na društvenim mrežama najčešće predstavljaju kombinaciju vesti koje su objavljivane u klasičnim medijima i na portalima i netačnih ili pretpostavljenih informacija, koje veoma često tendenciozno proizvode sami korisnici. Stoga upravo društvene mreže mogu biti svojevrsni „barometar“ ksenofobije u našem društvu. Jedan od razloga agresivnijeg verbalnog ponašanja na internetu može se objasniti prividom veće slobode govora u onlajn prostoru, ali i uverenjem da je obezbeđena anonimnost identiteta, te da takve okolnosti oslobađaju osećaja odgovornosti. Koliko su društvene mreže moćan kanal komunikacije, govori i činjenica da se informacije upravo na njima najlakše i najbrže šire, uz neograničenu mogućnost modifikacije i aktivnog učešća apsolutno svakog korisnika. Iz svih ovih razloga društvene mreže predstavljaju ogroman prostor za iznošenje različitih sadržaja, pa i diskriminatornih i ksenofobičnih izjava, na čijem su nišanu upravo izbeglice i migranti.

Na osnovu analize dela sadržaja na društvenim mrežama može se zaključiti da se antimigrantski diskurs u najvećem broju slučajeva direktno povezuje sa islamskim fundamentalizmom, te se islamska veroispovest neosnovano izdvaja kao najveći problem za prihvatanje izbeglica i migranata sa Bliskog Istoka i iz Afrike. Iz sadržaja i komentara koji se šire na društvenim mrežama, očigledno je da je najčešći argument za neprihvatanje migranata tzv. islamizacija Srbije. Ipak, islamofobija nije projekat isključivo srpske desnice. Ona je projekat evropske desnice za isključivanje, tj. pokušaj da se muslimani etiketiraju kao prirodno drugačiji – inferiorni i sposobni da se udruže u zaveri protiv svojih „domaćina“ sa Zapada. Na društvenim mrežama šire se uverenja kako izbeglice i migranti dolaze da bi kolektivno tlačili evropsko stanovništvo. Ovaj panevropski sentiment prisutan je u Fejsbuk grupama, koje mogu da za veoma kratko vreme okupe i više stotina hiljada pratileca. U takvim grupama najčešće se kao „pretrne“ koje lokalnom stanovništvu dolaze od izbeglica i migranata koriste neosnovani argumenti i zlonamerni ksenofobični sadržaji o navodnom masovnom naseljavanju srpskih sela migrantima, uzurpaciji kuća, dobijanju velikih socijalnih pomoći i drugih finansijskih sredstava, o kriminalu velikih razmera koji migranti čine na teritoriji naše zemlje, o nasilju nad lokalnim stanovništvom, pre svega nad ženama i decom, o terorističkim intencijama i namerama da unište srpski narod.

Ukratko, najčešće lažne vesti i netačne informacije o izbeglicama i migrantima koje se mogu identifikovati u pojedinim medijima i na društvenim mrežama jesu da postoje tajni planovi vlasti da izbeglice i migranti masovno nasele Srbiju, da oni dolaze sa ciljem da „islamizuju“ našu zemlju i celu Evropu, da predstavljaju pretrnu za nacionalni identitet i srpsku kulturu, da su opasni za bezbednost lokalnog stanovništva, kao i da masovno šire zarazne i nepoznate bolesti.

NETAČNA INFORMACIJA

- IZBEGLICE MASOVNO NASELJAVAJU SRBIJU

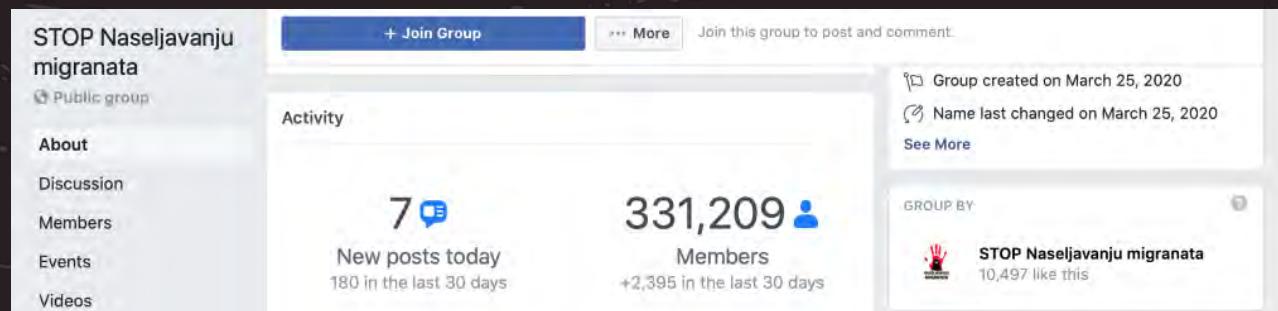
KREATORI ANTIMIGRANTSKIH GRUPA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA VEOMA SU SVESNI ČINjenice da je veliki broj građana i građanki srbiJe koji žive u teškim socio-ekonomskim uslovima laka meta za širenje ksenofobičnih ideja i računaju da će svojim objavama bez teškoća kreirati opšteprihvaćenog „uzurpatora“ srpske teritorije, srpske kulture i srpskog identiteta – izbeglicu ili migranta. Da im to polazi za rukom govor i predizborni istraživanje nove srpske političke misli, u kome je na pitanje: „Da li mislite da srbiJi preti opasnost od masovnog naseljavanja migrantima?“, potvrdno odgovorilo čak 44,4% ispitanih, negativno je odgovorilo njih 42,1%, dok je odgovor „ne znam/nemam stav“ dalo 13,5% učesnika i učesnica u istraživanju.¹ Očigledno bi ogroman broj ljudi koji veruje u ovu teoriju zavere bio razočaran kada bi imao prilike da razgovara sa izbeglicama i migrantima i iz prve ruke čuje da je srbiJa samo zemlja kroz koju prolaze do željene destinacije.

Iako su se lažne vesti o masovnom naseljavanju izbeglica u nekim delovima teritorije Republike Srbije sporadično pojavljivale i ranije, na velikom broju portala koji propagiraju ekstremno nacionalističke ideje, kao i na društvenim mrežama, poslednjih nekoliko meseci desila se poplava vesti koje pokušavaju da uvere javnost u istinitost pomenute ideje. U tim sadržajima verbalizovane su prikrivene ili nedvosmislene ksenofobične ideje, uz veštu manipulaciju i tumačenje izjava zvaničnika o politikama koje zastupa Republika Srbija.

Informacije o masovnom naseljavanju izbeglica eskalirale su na društvenim mrežama, u grupama koje upozoravaju na „tajni državni plan“, po kojem bi migranti lako dobijali državljanstvo, besplatne kuće ili kuće na besplatno korišćenje i zaposlenje. Kao ilustracije za takve postove koriste se fotografije političara sa delovima njihovih izjava, fotografije nekog od lokalnih akcionalih planova koji se bave rešavanjem pitanja izbeglica i interno raseljenih lica ili, jednostavno, ilustracije sa otvorenim ksenofobičnim porukama. Istina je da se lokalni akcioni planovi već godinama donose i njihov cilj je da

se omogući integracija, pa i kroz obezbeđivanje trajnih stambenih rešenja raseljenih lica sa prostora bivše Jugoslavije. Programi podrške raseljenim licima iz bivših jugoslovenskih republika postali su, bez ikakvog osnova, povod za stigmatizaciju izbeglica i migranata sa Bliskog istoka i iz Afrike. Ono što je zajedničko svim antimigrantskim grupama na društvenim mrežama, jeste namerno kreiranje i plansko plasiranje lažnih vesti i teorija zavere o izbeglicama i migrantima, koje služe da zahuktaju ksenofobičnu atmosferu u društvu.

ANTIMIGRANTSKA POLITIKA ŽUSTRO SE VODI NA FEJSBUKU U „SPECIJALIZOVANIM GRUPAMA KOJE SE BAVE TEORIJAMA ZAVERE O MASOVNOM NASELJAVANJU MIGRANATA. JEDNA OD TAKVIH GRUPA JE „STOP NASELJAVANJU MIGRANATA“, KOJA JE POSTALA POSEBNO AKTIVNA OD POČETKA EPIDEMIJE VIRUSA KOVID-19 U SRBIJI. ZA VEOMA KRATKO VREME OKUPILA JE ČAK VIŠE OD 330.000 PRATILACA. U OVOJ I SLIČNIM GRUPAMA, ČLANOVI DELE PRIČE, FOTOGRAFIJE I VIDEO-SNIMKE IZ CELE EVROPE, NA KOJIMA SE, NAVODNO, VIDI KAKO MIGRANTI TERORIŠU MEŠTANE I VANDALIZUJU SELA I GRADOVE. ADMINISTRATORII AKTIVNI ČLANOVI TIH GRUPA INSISTIRAJU NA POSTOJANJU PLANOVA ZA MASOVNO NASELJAVANJE MIGRANATA POD VELOM VANREDNOG STANJA. NAJAKTIVNIJI ČLANOVI TIH GRUPA PODSTREKIVALI SU LJUDE DA U TOKU VANREDNOG STANJA I U VREME REALNE OPASNOSTI OD ZARAŽAVANJA VIRUSOM KOVID-19 IZLAZE NA ULICE I ORGANIZUJU SKUPOVE PROTIV PRIVREMENOG SMEŠTANJA IZBEGLICA I MIGRANATA NA NEKIM LOKACIJAMA, NPR., U DELIBLATSKOJ PEŠČARI. NAŽALOST, INFORMACIJE O PROTESTIMA U JAVNOM PROSTORU BILE SU DALEKO GLASNIJE OD OBJAŠNJENJA KOMESARIJATA ZA IZBEGLICE – DA BI LJUDI BILI SMEŠTENI PRIVREMENO, RADI RASTEREĆENJA PRIHVATNIH CENTARA U CILJU SPREČAVANJA POJAVLJIVANJA I ŠIRENJA ZARAZE.

Iako se na društvenim mrežama i pojedinim portalima licitira ogromnim brojem izbeglica i migranata koji trenutno borave u Srbiji, istina je da je do kraja juna 2020. godine u Srbiji evidentirano 5.976 izbeglica, migranata i tražilaca azila, od kojih je u toku istog meseca samo sedmoro podnelo zahtev za azil.⁸³

NETAČNA INFORMACIJA

- IZBEGLICE ŽELE DA „ISLAMIZUJU“ SRBIJU

DA IZBEGLICE I MIGRANTI ŽELE DA „ISLAMIZUJU“ SRBIJU, JEDNA JE OD NAJČEŠĆIH LAŽNIH VESTI I TEORIJA ZAVERE KOJA SE POJAVA LJUJE NA EKSTREMISTIČKIM PORTALIMA I U ANTIMIGRANTSkim GRUPAMA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA. KAO ARGUMENT ZA TAKVE TVRDNJE NAVODI SE ČINJENICA DA JE MEĐU IZBEGLIČKOM I MIGRANTSkom POPULACIJOM NAJVIŠE MLAĐIH MUŠKARACA KOJI SU „VOJNO SPOSOBNI“. ISTINA JE DA U USLOVIMA IREGULARNOG PRELASKA GRANICA MLAĐI I ZDRAVI MUŠKARACI LAKŠE I BRŽE SAVLADAVAJU OPASAN I DUG PUT, BOLJE PODNOSE RAZLIČITE VREMENSKE USLOVE, IZDRŽLJIVIJI SU U SITUACIJAMA KADA IM NISU DOSTUPNE HRANA I VODA, EFIKASNIJE SE ŠTITE OD RAZLIČITIH OBLIKA NASILJA I NEMaju U PRATNJI ŽENE SA DECOM, TRUDNICE, STARIJE I OSOBE SA INVALIDitetom, KOJI SVI ZAHTEVAVU DODATNU BRIGU I ODGOVORNOST. UPRKOS SVemu, MEĐU IZBEGLIČKOM POPULACIJOM I TE KAKO IMA I PORODICA, ŽENA, DECE BEZ PRATNJE RODITELJA ILI STARATELJA I STARIJIH OSOBA.

Tvrđnje da izbeglice i migranti žele da islamizuju Srbiju, svoje mesto najčešće pronalaze na ekstremno nacionalističkim portalima i u grupama na društvenim mrežama koje vode radikalizovani pojedinci. U takvim sadržajima gotovo po pravilu se upozorava na to da samo prisustvo izbeglica i migranata na teritoriji Srbije, čak i privremenog karaktera, predstavlja ozbiljnu pretnju od islamskih terorističkih napada kakve smo imali prilike da gledamo u pojedinim svetskim metropolama poslednjih godina. Ovakve tvrdnje argumentuju činjenicom da među izbegličkom i migrantskom populacijom ima najviše, kako se navodi, „vojno sposobnih muškaraca“. Ovakvo površno sagledavanje situacije dovodi do percepcije izbeglica i migranata kao dodatne pretnje, koja urušava dominantno prihvaćenu

religiju u našem društvu. Međutim, istina je da je prilično logično da upravo muškarci polaze na put ka evropskim zemljama jer u uslovima iregularnog prelaska kroz veliki broj država oni znatno lakše i brže mogu da se kreću u odnosu na žene, decu, starije i osobe sa invaliditetom.

Ne sme se zaboraviti da sloboda misli, savesti i veroispovesti predstavlja životno značajno ljudsko pravo i mora se tumačiti kao sredstvo koje pomaže da se održi i osnaži demokratska diskusija i ideja pluralizma.⁸⁴ Ovo ljudsko pravo dele svi, pa i izbeglice i migranti. Poštovanje sopstvene vere i praktikovanje verskih običaja ne ugrožava druge vernike i poštovaoca većinske religije.

„ISLAMIZACIJA SRBIJE“ POSTALA JE JEDNA OD OMILJENIH TEMA POJEDINIH POLITIČKIH AKTERA I POLITIČKIH ANALITIČARA, KOJI ŠIRENjem PANIKE DA ĆE IZBEGLICE I MIGRANTI „ZATRTI“ HRIŠĆANSTVO, PRE SVEGA PRAVOSLAVJE, NA NAŠIM PROSTORIMA GRADE SVOJE MEDIJSKE KARIJERE. SAMIM TIM NJIHOVI NASTUPI U JAVNOM PROSTORU DOLAZE DO VELIKOG BROJA GRAĐANA I GRAĐANKI, KOJI BEZ ŠIREG SAGLEDAVANJA SITUACIJE I BEZ RELEVANTNIH I ISTINITIH ČINJENICA I ZNANJA GRADE ANTIMIGRANTSKE KSENOFOBIČNE STAVOVE. U POJEDINIM MEDIJIMA I NA EKSTREMNO NACIONALISTIČKIM PORTALIMA I DRUŠTVENIM MREŽAMA, ISLAMSKA RELIGIJA I KULTURA PRIKAZUJE SE KAO ZAGOVARAČ NASILJA I POISTOVEĆUJE SE SA ISLAMSKIM FUNDAMENTALIZMOM. U SADRŽAJIMA KOJI KRUŽE JAVNIM PROSTOROM, BURKE, HIDŽABI, AL-AMIRE, ŠAJLE I DRUGI SPECIFIČNI ODEVNI PREDMETI, KAO I PRAKTIKOVANJE VERSKIH OBREDA KARAKTERISTIČNIH ZA MUSLIMANSKU ZAJEDNICU NEOPRAVDANO SE KARAKTERIŠU KAO NEPRIHVATLJIVI I ŠTETNI ZA STANOVNIŠTVO SRBIJE, ALI I CELE EVROPE

27.04.2020 Beograd

Monarhisti: Počela islamizacija Srbije naseljavanjem migranata

Foto: Beta / Marko Drobnjakovic

Koalicija Za Kraljevinu Srbiju ocenila je danas da se sve više migranata naseljava u Srbiju i da je to "početak islamizacije Srbije", i najavila da će spričati "plan" da se za njihove potrebe izgradi šest džamija u zemlji.

Koalicija je u saopštenju navela da "Srbija neće postati utočište za migrante koje zapadneevropske zemlje ne želete da prihvate i mesto gde će se oni stalno nastaniti".

Lider te koalicije i Pokreta obnove Kraljevine Srbije Žika Gojković ocenio je da status migranata ne može da rešava država Srbija, već da to treba da rade "one zemlje koje su kružu izazvale".

"Plan da se u našoj zemlji izgrade džamije namenjene migrantima budućim naseljenicima, neće uspeti, jer ćemo tu gradnju u startu zaustaviti, a migrante deportovati iz Srbije", poručio je Gojković.

SVE VIŠE IZBEGLICA: Migranti će uskoro islamizirati Srbiju

DRUŠTVO
02.08.2015. 06:04h

Logično bi bilo da idu u bogatije islamske zemlje poput Saudijske Arapije, Bahreina i Emirata. Mislim da će neizbežno doći do islamizacije cele Evrope, naglašava analitičar Dragomir Andelković

NETAČNA INFORMACIJA

– IZBEGLICE SU PRETNJA ZA SRPSKU KULTURU I IDENTITET

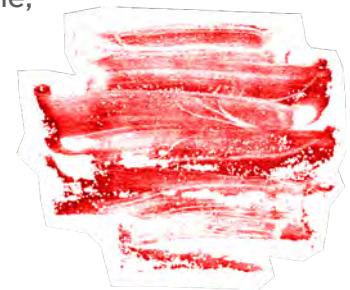

MEĐU NAJBROJNIJIM „VESTIMA“ KOJE ŠIRE STRAH I PANIKU MEĐU STANOVNIŠTVOM, A KOJE SE PLASIRAJU NA EKSTREMNO NACIONALISTIČKIM PORTALIMA I DRUŠTVENIM MREŽAMA, JESU ONE KOJE UPOZORAVAJU NA TO DA ĆE IZBEGLICE I MIGRANTI UNIŠТИ SRPSKU KULTURU I DA PREDSTAVLJAJU PRETNJU ZA SRPSKI NACIONALNI IDENTITET. TAKVE TEME PO PRAVILU SE JAVLJAJU U VREMENIMA RAZLIČITIH KRIZA U DRUŠTVU, ALI SU I POSLEDICA POLITIČKE KLIME KOJA OBEZBEĐUJE POVRATAK EKSTREMNO NACIONALISTIČKIH IDEJA I PRAKSI. ISTINA JE DA IZBEGLICE I MIGRANTI U NAJVEĆEM BROJU SLUČAJEVA NEMAJU NAMERU DA UNIŠTAVAJU SRPSKI IDENTITET, NITI ŽELE DA SE STALNO NASTANE U SRBIJI. TOME U PRILOG SVEDOČI I ČINJENICA DA JE U JUNU 2020. GODINE SAMO SEDAM OSOBA PODNELO ZAHTEV ZA AZIL U SRBIJI.¹

1

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Statistical Snapshot, June 2020.

Jedan od zaključaka istraživanja „Stavovi građana prema uticaju izbegličke i migracione krize u 19 jedinica lokalne samouprave u Srbiji“ jeste da kod građana preovlađuju neutralni stavovi kada je u pitanju odnos prema migrantima. Međutim, više ljudi ima negativnu percepciju nego pozitivnu, pogotovo u opština i gradovima koji su intenzivnije pogođeni krizom. U pomenutom istraživanju uočljivo je da su među bolje informisanim građanima i građankama zastupljeniji pozitivniji stavovi o migrantima i izbeglicama.⁸⁵ Ipak, najveći problem za prihvatanje migranata i izbeglica predstavljaju kulturne, verske i običajne razlike, kao i razlike u mentalitetu. Percepcija različitosti kao ataka na srpski nacionalni identitet i kulturu izražena je kod radikalizovane manjine, koja upotrebljava lažne vesti u cilju podizanja panike i uznemiravanja građana, ali i radi formiranja armije „sledbenika“ na društvenim mrežama, koji su deo javnosti podložan manipulacijama, pogodan za prenošenje štetnih ksenofobičnih poruka i propagiranje ideja utemeljenih na nacionalnoj i verskoj mržnji i netrpeljivosti. Društvene mreže služe pojedincima i grupama i za organizaciju brojnih skupova i protesta protiv izbeglica i migranata, ali i za planiranje i organizovanje nasilnih aktivnosti usmerenih prema toj društvenoj grupi.

RAZLIČITI EKSTREMNO NACIONALISTIČKI PORTALI I SADRŽAJI NA DRUŠTVENIM MREŽAMA UČESTALO ŠALJU PORUKE O OPASNOSTI DA ĆE IZBEGLICE I MIGRANTI „ZATRTI“ SRPSKI IDENTITET I KULTURU. JEDNA OD NOVIJIH „ORGANIZACIJA“, KOJA SE, IZMEĐU OSTALOG, POZIVA NA ODBRANU SRPSKOG NACIONALNOG IDENTITETA, JESUTZV. NARODNE PATROLE. MOMCI SA KAPULJAČAMA PATROLIRALI SU BEOGRADOM I DRUGIM GRADOVIMA SRBIJE, PRETILI IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA, UGNJETAVALI IH, DELILI LETKE SA „PRAVILIMA PONAŠANJA“... LAJTMOTIVI SVIH SKUPOVA PRIPADNIKA „NARODNIH PATROLA“ BILE SU PAROLE „SRBIJA SRBIMA“, „MIGRANTIMA OGRADA, GRAĐANIMA SLOBODA“ ILI „JEL‘ OVO NAŠA ILI NJIHOVA ZEMLJA?“

Narodne patrole i u Subotici i drugim gradovima: Jel ovo naša ili njihova zemlja!

Narodne patrole protiv migrantskog nasilja koje je u Beogradu poveo lider inicijative "Nema predaje Kosova i Metohije" Damnjan Knežević, po svemu sudeći se šire Srbijom poput talasa.

Online prodaja udžbenika
Svi odobreni udžbenici na jednom mestu. Kupite knjige online! Bez očekivanja i rezervacija. eKnjižara

Kupujte odmah >

Posebno Beograda, narodne patrole забележене су и у другим većim gradovima Srbije, а на друштвеним mrežama се појавио снимак на којем се неки од најактивнијих организатора обраћају грађанима на улицама и објашњавају због чега су се дали у акцију.

NETAČNA INFORMACIJA

- IZBEGLICE MASOVNO ŠIRE ZARAZNE BOLESTI

PRIMEĆUJE SE DA SU PREDRASUDE DA IZBEGLICE I MIGRANTI MASOVNO ŠIRE ZARAZNE BOLESTI BILE POJAČANE U VREME VANREDNOG STANJA, ALI I NOVOG TALASA ŠIRENJA VIRUSA KOVID-19 U SRBIJI. NA DRUŠTVENIM MREŽAMA SU LJUDI PANIČNO „PRIJAVLJIVALI“ SLUČAJNE SUSRETE SA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA NA MESTIMA GDE IH RANIJE NISU SRETALI, A RAZLOG MOŽE BITI ČEŠĆA PROMENA RUTA KRETANJA I NJIHOV PROLAZAK KROZ DELOVE SRBIJE U KOJIMA IH RANIJE NIJE BILO UOBIČAJENO VIDETI. UPRKOS STRAHOVIMA LOKALNOG STANOVNIŠTVA, ISTINA JE DA IZBEGLICE I MIGRANTI NISU DONELI VIRUS KOVID-19 U NAŠU ZEMLJU I DA DOSAD MEĐU TOM POPULACIJOM KOJA BORAVI NA TERITORIJI SRBIJE, NIJE REGISTORVAN NIJEDAN SLUČAJ ZARAZE KOVIDOM-19. TAKOĐE, OD POČETKA MIGRANTSKE KRIZE 2015. GODINE NIJE ZABELEŽENA NIJEDNA ZARAZNA BOLEST KOJU SU IZBEGLICE I MIGRANTI MASOVNO PRENELI LOKALNOM STANOVNIŠTVU.

Strah da izbeglice i migranti šire zaraze i neuobičajene bolesti eskalirao je sa širenjem virusa kovid-19 širom Srbije i planete, uprkos dosadašnjim saznanjima o poreklu virusa i načinima prenošenja. Međutim, strah da migrantska i izbeglička populacija masovno širi različite zarazne bolesti, postojao je i pre proglašenja pandemije. Prema istraživanju „Stavovi građana prema uticaju izbegličke i migracione krize u 19 jedinica lokalne samouprave u Srbiji“, koje je realizovano u julu 2019. godine, navodi se da je, pored ostalog, nemali broj ispitanika naveo da oseća strah od širenja zaraza, odnosno neuobičajenih bolesti koje, navodno, prenose izbeglice i migranti. Slična situacija bila je zabeležena i 2017. godine.⁸⁶ Kada se posmatraju zbirni odgovori u pomenutom istraživanju, dolazi se do zaključka da najviše građana smatra da je neophodno da se izbeglicama i migrantima pruži odgovarajuća medicinska pomoć, što se može povezati sa prethodno navedenim strahom znatnog broja ispitanih građana.⁸⁷ Međutim, kada govorimo o mogućnosti da se izbeglice i migranti leče u istim zdravstvenim ustanovama u kojima se leči i lokalno stanovništvo, istraživanje govori da je broj onih koji prihvataju mogućnost da se migranti leče zajedno sa njima u istim zdravstvenim ustanovama, za čak 17 procenata niži u odnosu na 2017. godinu.⁸⁸

86 „Stavovi građana prema uticaju izbegličke i migracione krize u 19 jedinica lokalne samouprave Srbije“, CeSID, istraživanje sprovedeno u okviru Podrške Evropske unije upravljanju migracijama u Republici Srbiji, 2019.

87 Ibid.

88 Ibid.

LAŽNE VESTI DA SUZBEGLICE I MIGRANTI ODGOVORNIZAŠIRENJE ZARAZNIH INEPOZNATIH BOLESTI, NAJČEŠĆE SE POJAVLJUJU NA DRUŠTVENIM MREŽAMA. POSEBNO ZABRINJAVA ČINJENICA DA SE TAKVI POSTOVI BRZO ŠIRE I NAILAZE NA POVERENJE VELIKOG BROJA KORISNIKA I KORISNICA DRUŠTVENIH MREŽA. KORAK DALJE PRAVE KREATORI POSTOVA KOJI SMRTTONOSNI VIRUS KOJI CIRKULIŠE CELOM PLANETOM, PERCIPIRAJU KAO MANJU OPASNOST OD SAMOG PRISUSTVA IZBEGLIČKE I MIGRANTSKE POPULACIJE NA TERITORIJI SRBIJE.

 raskrikavanje
PROJEKT PORTALA KLIK

Najnovije • Raskrinkano • Vest

Meštani Deliblata: Bolje koronavirus, nego migranti

© 27.03.2020. ● Marija Vučić. ● Ilustracija: Foto: Miodrag Čaklić

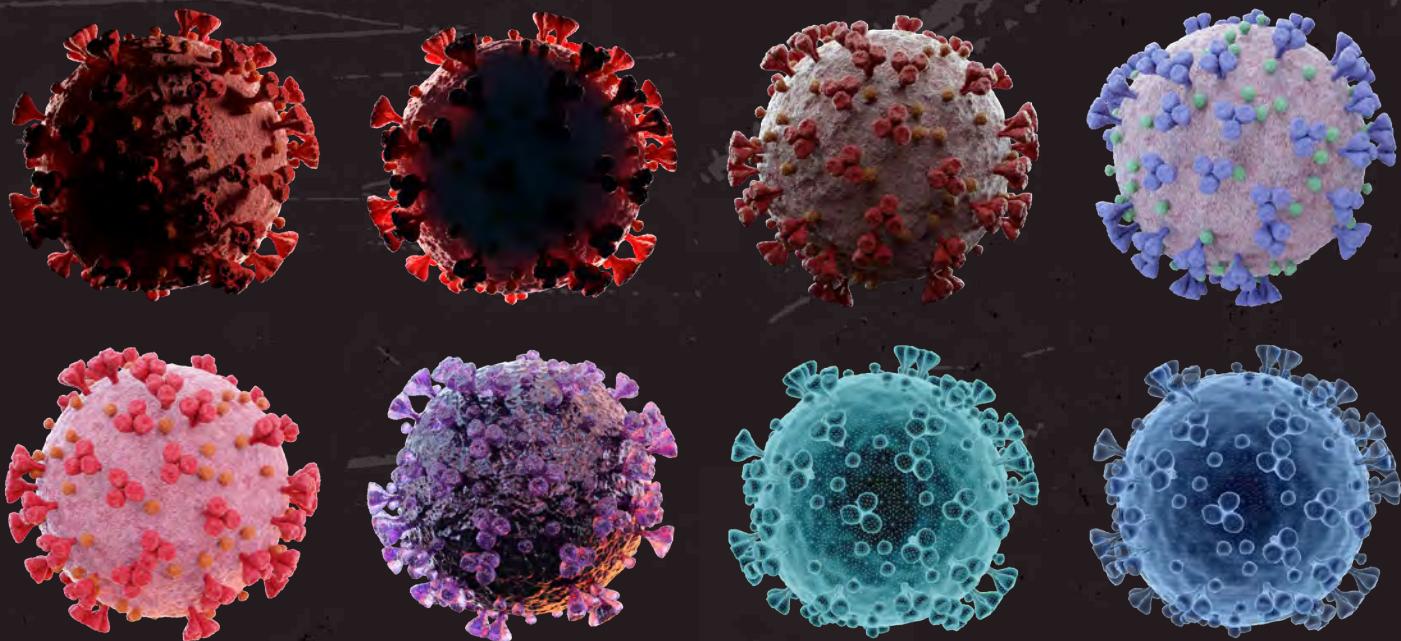
Pojedini portali i korisnici društvenih mreža prethodnih dana pisali su da država konisti vanredno stanje da naseli migrante u Deliblatsku peščaru. Nakon odluke Komesarjata za izbeglice da odredeni broj njih smesti u Školsko-rekreativni centar u selu Deliblato, meštani tog mesta kod Kovina započeli su proteste govoreći da se protive „naseljavanju“ migranata. Iz Komesarjata za Raskrikavanje navodi da nikad nije postojao plan da se migranti „naseli“ već da se pripremeno smeste kako bi se rastrelili drugi privredni centri tokom vanrednog stanja. Od plana se u međuvremenu odustalo.

Ove OPASNE BOLESTI migranti svakodnevno donose u Srbiju, lekari se spremaju za NAJGORE

Najveći problem predstavlja malarija, ali opasnost preti i od dečije paralize, tuberkuloze, hepatitisa i smrtnosnog virusa MERS. Epidemiolozi tvrde da za sada nema mesta panici, ali su spremni na najgore

30 67 <

NETAČNA INFORMACIJA

- IZBEGLICE SU OPASNE ZA LOKALNO STANOVNIŠTVO

STAVOVI BAZIRANI NA PREDRASUDAMA DA IZBEGLICE I MIGRANTI PREDSTAVLJAJU BEZBEDNOSNU OPASNOST ZA LOKALNO STANOVNIŠTVO, PRE SVEGA ZA ŽENE I DECU, VEĆ GODINAMA KRUŽE MEDIJSKIM PROSTOROM. ISTINA JE I DA MEĐU MIGRANTSKOM I IZBEGLIČKOM POPULACIJOM POSTOJE LJUDI KOJI KRADU ILI ČINE DRUGA KRIVIČNA DELA, KAO I MEĐU BILO KOJIM DRUGIM NARODOM. IPAK, PREMA NAVODIMA MUP-A, KOJI SU PRETHODNIH GODINA BILI DOSTUPNI I MEDIJIMA, PROCENAT POČINILACA KRIVIČNIH DELA MEĐU IZBEGLIČKOM I MIGRANTSKOM POPULACIJOM JE IZRAZITO Mali, A INCIDENTI SE NAJČEŠĆE DEŠAVAJU IZMEĐU PRIPADNIKA OVE GRUPE.

Prema CeSID-ovom istraživanju iz 2019. godine, procenat negativnih stavova prema migrantima zavisi od stepena pogođenosti opštine ili grada migracionom krizom. Što su opština ili grad pogođeniji krizom, to su izraženiji negativni stavovi prema izbeglicama i migrantima.⁸⁹ Česti su stavovi lokalnog stanovništva da izbeglice i migranti predstavljaju opštu opasnost, pre svega opasnost za bezbednost dece i žena. Tri su ključna razloga koje građani i građanke navode kadaje reč o neprihvatanju migranata: kulturne, verske i običajne razlike i razlike u mentalitetu (30%), povećanje osećaja nebezbednosti i uticaj na povećanje stope kriminaliteta (15%) i da je Srbija dovoljno siromašna zemlja, te njeni građani imaju dovoljno svojih problema (19%).⁹⁰

89 „Stavovi građana prema uticaju izbegličke i migracione krize u 19 jedinica lokalne samouprave Srbije”, CeSID, istraživanje sprovedeno u okviru Podrske Evropske unije upravljanju migracijama u Republici Srbiji, 2019.

90 Ibid.

Pojedini mediji učestalo objavljaju vesti o kriminalnim delima koje su, navodno, počinili migranti i izbeglice. Takve vesti su najčešće neutemeljene, izostaju izjave zvaničnika ili nadležnih organa i predstavljaju okidač za zapaljivu retoriku različitih političkih i drugih aktera u društvu koji šire antimigrantske stavove. Posledice dezinformacija i lažnih vesti u kojima se izbeglice i migranti etiketiraju kao masovni počinoci krivičnih dela, jesu stvaranje osećaja kolektivnog straha i panike, netrpeljivosti, pa čak i mržnje prema toj društvenoj grupi.

Istina je da su zabeleženi slučajevi provaljivanja u vikendice i kuće, najčešće u pograničnim delovima zemlje, gde migranti pokušavaju da pređu u zemlje EU, kao i da su migranti, retko i sporadično, bili vinovnici uglavnom lakoših krivičnih dela. Međutim, prema podacima MUP-a Srbije, a koji su bili dostupni i u medijima, tokom 2018. godine „142 iregularna migranta na teritoriji Beograda, Vranja, Valjeva, Novog Pazara, Sombora, Subotice, Kikinde, Sremske Mitrovice i dr. izvršila su 101 krivično delo“. ⁹¹ Inače, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u 2018. godini je bilo ukupno 92.874 prijavljenih krivičnih dela.⁹² Ta dela nisu počinili migranti i izbeglice. Takođe, u periodu od 2010. do 2017. godine u Srbiji je zabeležen 251 slučaj porodičnog nasilja prema ženama sa fatalnim ishodom.⁹³ Ni ova teška krivična dela nisu izvršili migranti, nego građani Srbije.

91 „Stereotipi o migrantima”, Peščanik (4.6.2020), dostupno na <https://pescanik.net/stereotipi-o-migrantima/>
92 Ibid.
93 Ibid.

KAKO BI SE ODRŽALA TENZIJA I UČVRŠĆIVALO UVERENJE U JAVNOSTI DA SU IZBEGLICE I MIGRANTI OPASNI ZA LOKALNO STANOVNIŠTVO I DA SU SKLONIJI KRIMINALU I NASILJU, NERETKO SE DEŠAVA DA SE VESTI U POJEDINIM MEDIJIMA I NAKON NEKOLIKO GODINA RECIKLIRAJU I PREDSTAVLJAJU KAO SVEŽI DOGAĐAJI. JEDNA TAKVA VEST POJAVAILA SE NEDAVNO, A ZAPRAVO JE REČ O DOGAĐAJU OD PRE ČETIRI GODINE. PORTAL RASKRINKAVANJE PODSETIO JE DA JE BAJATA VEST O DVOJICI PAKISTANACA KOJI SU NAPALI MALOLETNU DEVOJČICU U SUBOTICI OPET OSVANULA U POJEDINIM MEDIJIMA, TE DA JE ILUSTROVANA FOTOGRAFIJOM ŽENE KOJA LEŽI OKRUŽENA SA NEKOLIKO MUŠKARACA, A KOJA JE NASTALA 2015. GODINE U GRČKOJ, KADA JE POLICIJA NAPALA MIGRANTE TOKOM NJIHOVE REGISTRACIJE NA OSTRVU KOS. TAKOĐE, ISTINA JE I DA JE IZJAVA PREDSTAVNICE KOMESARIJATA PREUZETA IZ JEDNOG DRUGOG MEDIJA I DA JE BILA U VEZI SA „NARODNIM PATROLAMA“, ALI NE I SA POMENUTIM SLUČAJEM.¹ METODOM OŽIVLJAVANJA VESTI O KRIVIČNIM DELIMA KOJA SU SE DESILA U PROŠLOSTI I PREUZIMANJEM FOTOGRAFIJA I VIDEO-SADRŽAJA IZ DRUGIH ZEMALJA I DRUGAČIJIH DRUŠTVENO-POLITIČKIH KONTEKSTA, JOŠ ČEŠĆE SE SLUŽE KORISNICI I KORISNICE DRUŠTVENIH MREŽA U CILJU ŠIRENJA NETRPELJIVOSTI PREMA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA I OPRAVDAVANJA KSENOFOBIČNIH I RASISTIČKIH IDEJA.

Migranti hteli da snimaju silovanje devojke u Subotici! Komesariat kaže, to nisu veliki incidenti...

By NNovenosadske - 25. februara 2020.

Share on Facebook

Tweet on Twitter

G+

59160 0

APC/CZA

Beta

raskrikanje
PROJEKT PORTALA KRIK

Najnovije Raskrinkano Vesti

Manipulisanje činjenicama Dezinformacija

Izvorni članak je objavljen 29.02.2020. (novinenovosadske.rs)

„Napadaju i siluju“ - novi talas vesti protiv migranata

29.02.2020. Milica Ljubićić Foto: Pixabay /dblack

U srpskim medijima, najpre desno orientisanim sajtovima, migranti su sve češće predstavljeni kao „opasni po okolinu“. Tako su portali Srbin.info i Novine NovoSadske, ovih dana „oživeli“ događaj o napadu migranata na devojčicu u Subotici, koji se zapravo desio pre četiri godine.

Vest sa naslovom „Hteli da snimaju silovanje. Detalji jezivog napada migranata na devojčicu u Subotici“, objavljena je 25. februara u rubrici „hronica“ na sajtu Srbin.info. O tom slučaju, sa identičnim naslovom pisao je Blic, ali 2016. godine, kada se napad dogodio.

POLITIČKA (ZLO) UPOTREBA MEDIJA ZA PROMOCIJU ANTIMIGRANTSKIH KSENOFOBIČNIH STAVOVA

Na percepciju izbeglica i migranata dominantno utiče narativ pojedinih političkih aktera koji različitim kanalima komunikacije stiže do građana i građanki Srbije, pre svega preko medija i društvenih mreža. Migrantska kriza je jedna od najzastupljenijih tema kojima se bave pokreti i političke partije koje su se pozicionirale na krajnjem desnom spektru naše političke scene. Predizborni termini predviđeni za promociju političkih partija na televizijama sa nacionalnim frekvencijama, ali i televizijama koje se emituju preko kablovskih operatera, postali su legitimno mesto promovisanja antimigrantske politike i mesto za iznošenje ličnih stavova političkih aktera, koji često nisu utemeljeni na činjenicama i istini. Na krilima ekstremne desnice šire se lažne vesti o tzv. državnom planu o trajnom naseljavanju stotina hiljada migranata i izbeglica po srpskim selima, o brojnim krivičnim delima koje su oni, navodno, počinili, o tome da upravo migranti i izbeglice predstavljaju najveći rizik za prenošenje smrtonosnog virusa kovid-19, ali i drugih opasnih zaraznih bolesti. Takve poruke koje se u predizbornim terminima plasiraju publici pojačavaju osećaj straha kod lokalnog stanovništva, koje je već obuzeto osećajem neizvesnosti u gotovo svim segmentima života. Iscrpljena i dugotrajnim procesom evrointegracije, Srbija je postala pogodno tlo za prihvatanje evroskeptičnih, pa čak i antievropskih političkih ideja, u

kojima se sve eksplisitnije izražavaju ksenofobični stavovi prema migrantskoj i izbegličkoj populaciji i podstiče verska i nacionalna mržnja i netrpeljivost.

Na srpskoj političkoj sceni sve je više političkih stranaka i pokreta koji jasno promovišu antimigrantske stavove i upozoravaju javnost na različite opasnosti koje od njih navodno prete. Srpska radikalna stranka zalaže se za „hermetičko zatvaranje državnih granica”⁹⁴ i u predizbornim terminima upozoravala je na to da „moramo voditi računa o bezbednosti građana Srbije i njihovoj pravovremenoj informisanosti”.⁹⁵ Slanjem poruke u kojoj se pokreće pitanje bezbednosti građana Srbije u kontekstu migrantske krize, širi se panika i kreira opasna atmosfera u društvu koja podstiče ksenofobiju i rasizam. Još jedna stranka srpske desnice, Zavetnici, koja je prikupila 10.000 potpisa kako bi učestvovala na republičkim izborima, svoje predizborne termine u medijima koristila je za upozoravanje javnosti na netransparentnost informacija o tome koliko je ljudi u migrantskim centrima izrazilo želju da ostane u Srbiji. Liderka Zavetnika, Milica Đurđević, u medijima je govorila o tome da su se predstavnici trenutne vlasti u Srbiji „obavezali na poziciju nekakvog prihvatanog centra, gde će Evropska unija skladištiti jedan deo svojih problema”.⁹⁶ Lider Srpskog pokreta Dveri, Boško Obradović, na svom Jutjub kanalu izveo je performans sa presipanjem tečnosti iz čaše u čašu. Izbegličku i migrantsku populaciju predstavljala je čaša napunjena zaprljanom tečnošću, srpsku populaciju predstavljala je čaša puna bistre vode, dok je treća, prazna čaša, označavala „beli svet”, u koji masovno odlazi srpski narod. Presipanjem zaprljane vode u čašu sa bistrom vodom ilustrovaо je kako će u narednom periodu migranti i izbeglice osvojiti srpsku teritoriju.⁹⁷ Iako je taj nastup Boška Obradovića u medijima uglavnom osuđen kao ksenofobičan i rasistički, sporni video na Jutjub kanalu beleži više od 47.000 pregleda i na stotine komentara podrške. Jednako ekstremne rasističke stavove iskazao je i doskorašnji politički saborac Boška Obradovića, Srđan Nogo, koji je bio na čelu skupa koji se na Dan pobede nad fašizmom održao na ulicama Beograda. Mediji su preneli kako okupljeni građani skandiraju „Nećemo migrante”, a taj događaj bio je povod prisećanja na jezivu izjavu Noga od pre dve godine u jednoj emisiji na Jutjubu da, ako je Ana Brnabić potpisala Dablinski sporazum sa Evropskom unijom o prihvatanju milion i dvesta hiljada migranata u Srbiju, onda ona „treba da bude obešena istog časa na Terazijama, a pored nje i Aleksandar Vučić”.⁹⁸ Iako je teza bivšeg poslanika Srđana Noga oborenja jednostavnom činjenicom da Srbija ne može biti potpisnica Dablinskog sporazuma zato što nije članica Evropske unije, ovaj političar je u javnom prostoru više puta iznosio lažnu vest o planu za masovno naseljavanje migranata.

94 „SRS za ‘hermetičko zatvaranje’ granica Srbije za ilegalnu migraciju”, portal N1 (31.5.2020), dostupno na <http://rs.n1info.com/Izbori-2020/a605161/SRS-za-hermeticko-zatvaranje-granica-Srbije-za-ilegalnu-migraciju.html>

95 „Radikali traže delimično zatvaranje granica: Zaustaviti ilegalne migrante”, Novosti (31.5.2020), dostupno na https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/izbori_2020/aktuelno.707.html:867996-Radikali-traze-delimicno-zatvaranje-granica-Zaustaviti-ilegalne-migrante

96 „Migranti i vakcine glavne teme za desnicu u Srbiji”, Radio Slobodna Evropa (13.5.2020), dostupno na <https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-i-vakcina-glavne-teme-za-desnicu-u-srbiji/30609856.html>

97 YouTube, video dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=u-LU54cqjEA&t=228s> (poslednji pregled: 30.7.2020.)

98 „Obesiti Brnabić i Vučića”, Istinomer (18.10.2018), dostupno na <https://www.istinomer.rs/izjava/obesiti-brnabic-i-vucica/>

Odnedavno se na srpskoj političkoj sceni pojavilo još jedna ekstremno nacionalistička organizacija, koja dobija sve više prostora u medijima, najpre kao pokret za zaštitu prava životinja, a potom i kao pokret sa izraženim ksenofobičnim antimigrantskim stavovima. „Levijatan“ je još jedan pokret koji je prikupio minimum 10.000 potpisa za učešće na republičkim izborima. Vođa tog pokreta, Pavle Bihali, javnosti je poznat i kao predvodnik nedavno održanog skupa protiv vlasnika pekare u Borči koji je albanskog porekla. Politiku sa oštrom antimigrantskom retorikom demonstrira i Koalicija „Za Kraljevinu Srbiju“, te se na jednom od predizbornih skupova moglo čuti i kako ova politička koalicija „neće dozvoliti da Banat ili bilo koji deo Srbije bude naseljen migrantima jer su ozbiljna bezbednosna pretnja“.⁹⁹ Ova koalicija širi paniku putem medija i izjavama da „među migrantima ima i džihadista.“¹⁰⁰

JEDAN OD NAJEKSTREMNIJIH RASISTIČKIH I KSENOFOBIČNIH ISPADA OVE GODINE DESIO SE POSLEDNJEG DANA VANREDNOG STANJA USLED PANDEMIJE NOVOG KORONAVIRUSA, KADA JE MUŠKARAC AUTOMOBILOM UPAO U PRIHVATNI CENTAR ZA MIGRANTE U OBRENOVCU. CEO DOGAĐAJ JE BIO SNIMAN MOBILNIM TELEFONOM I PRENOSIO SE UŽIVO NA JEDNOJ DRUŠTVENOJ MREŽI. VELIKI BROJ GRAĐANA I GRAĐANKI SRBIJE GLEDAO JE TAJ AKT NASILJA I SLUŠAO RASISTIČKE KOMENTARE O IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA. PREMA REĆIMA VOĐE „LEVIJATANA“ KOJE SU SE POJAVILE U MEDIJIMA, MUŠKARAC KOJI JE UPAO U PRIHVATNI CENTAR ČLAN JE TOG POKRETA I NAMERA MU JE BILA DA, NAVODNO, ZAŠТИTI SVOJU DEVOJKU OD NAPADA MIGRANATA U OBRENOVCU IAKO SE, BAR NA OSNOVU ČINJENICE DA PRIJAVE NE POSTOJE, TI NAPADI NIKADA NISU NI DESILI.

MLADIĆ IZGUBIO ŽIVCE I KOLIMA UPAO U KASARNU U OBRENOVCU: Ne želim da moju devojku napadaju migranti! (VIDEO)

DRUŠTVO
06.06.2020, 22:00

Na šokantnom video koj se deli po društvenim mrežama može se videti kako mladić iz Obrenovca kolima upada u Prihvati centar za migrante koji obезбеđuje Vojska Srbije u tom gradu.

Kako navode lokalni mediji, mladić čiji su inicijali F.R. izvršio je nešto oko 19 časova upad svojim kolima u obrenovački Prihvati centar za migrante, bivšu kasarnu, a sve to je snimao i dello uživo na svom Facebook profilu.

– Ne želim da moju devojku napadaju migranti. Ne želim da moja vojska čuva migrante. Ne želim muslimansku državu - rekao je između ostalog on.

99 „Za Kraljevinu Srbiju: Sprečiti naseljavanje migranata“, RTV (28.5.2020), dostupno na https://www.rtv.rs/sr_lat/izbori-2020/parlamentarni-izbori/za-kraljevinu-srbiju-spreciti-naseljavanje-migranata_1129123.html

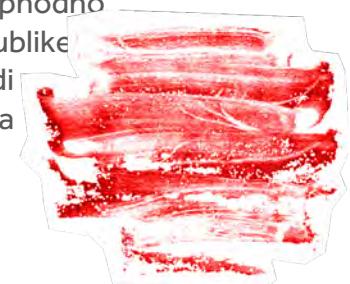
100 „Za Kraljevinu Srbiju: Sprečiti naseljavanje migranata“, Studio B (28.5.2020), dostupno na <https://studion.rs/za-kraljevinu-srbiju-spreciti-naseljavanje-migranata/>

OD USTAVA DO SAMOREGULATORNIH TELA

U prvoj liniji odbrane od govora mržnje, diskriminacije, pozivanja na nasilje i drugih oblika neprihvatljivog postupanja prema izbeglicama i migrantima, a koja generišu ksenofobiju i pothranjuju rasističke ideologije i prakse, stoji Ustav Republike Srbije, zakoni, regulatorna tela, ali i standardi koje postavljaju samoregulatorna tela.

Ustavom Republike Srbije jemče se i neposredno primenjuju ljudska i manjinska prava zajemčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima i zakonima.¹⁰¹ Zabranjuje se svaka diskriminacija, neposrednai posredna, pobilokomosnovna, anaročito po osnovu rase, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla, rođenja, veroispovesti, političkog ili drugog uverenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti i psihičkog ili fizičkog invaliditeta.¹⁰² Stoga je kažnjivo svako izazivanje i podsticanje rasne, nacionalne, verske ili druge neravnopravnosti, mržnje i netrpeljivosti.¹⁰³ Ustav prepoznaje značaj medija za izgradnju demokratskog i tolerantnog društva, te zabranjuje cenzuru, ali i predviđa sudske sprečavanje širenja informacija i ideja putem sredstava javnog obaveštavanja samo ako je to u demokratskom društvu neophodno radi sprečavanja pozivanja na nasilno rušenje teritorijalnog integriteta Republike Srbije, sprečavanja propagiranja rata ili podstrekivanja na neposredno nasilje ili radi sprečavanja zagovaranja rasne, nacionalne ili verske mržnje, kojim se podstiče na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje".¹⁰⁴

101 Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik”, br. 98/2006, član 18, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbiye.html

102 Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik”, br. 98/2006, član 21, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbiye.html

103 Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik”, br. 98/2006, član 49, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbiye.html

104 Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik”, br. 98/2006, član 50, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbiye.html

Zakonom o javnom informisanju i medijima, u članu 75, zabranjuje se govor mržnje i nalaže se da se idejama, mišljenjima, odnosno informacijama, koje se objavljaju u medijima, ne sme podsticati diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, polu, zbog njihove seksualne opredeljenosti ili drugog ličnog svojstva, bez obzira na to da li je objavljanjem učinjeno krivično delo.¹⁰⁵ Prema članu 76 istog zakona navodi se da ne postoji povreda zabrane govora mržnje ako je informacija iz člana 75 ovog zakona deo novinarskog teksta, a objavljena je bez namere da se podstiče na diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe lica iz člana 75 ovog zakona, posebno ako je takva informacija deo objektivnog novinarskog izveštaja.¹⁰⁶ Takođe, povreda zabrane govora mržnje ne postoji ako je namera da se kritički ukaže na diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe lica iz člana 75 ovog zakona ili na pojave koje predstavljaju ili mogu da predstavljaju podsticanje na takvo ponašanje.¹⁰⁷

Zakonom o elektronskim medijima uređuju se, u skladu sa međunarodnim konvencijama i standardima, organizacija i rad Regulatornog tela za elektronske medije (REM).¹⁰⁸ U delokrug REM-a spada, između ostalog, utvrđivanje bližih pravila koja se odnose na programske sadržaje, a u vezi sa zaštitom dostojanstva ličnosti i drugih ličnih prava, zabranom govora mržnje i dr.¹⁰⁹ U članu 51 ovog zakona nalaže se zabrana govora mržnje, te se Regulator stara da programski sadržaj pružaoca medijske usluge ne sadrži informacije kojima se podstiče, na otvoren ili prikriven način, diskriminacija, mržnja ili nasilje zbog rase, boje kože, predaka, državljanstva, nacionalne pripadnosti, jezika, verskih ili političkih ubeđenja i drugih stvarnih, odnosno prepostavljenih ličnih svojstava.¹¹⁰

105 Zakon o javnom informisanju i medijima , „Sl. glasnik”, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 – autentično tumačenje, član 75, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html

106 Zakon o javnom informisanju i medijima , „Sl. glasnik”, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 – autentično tumačenje, član 76, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html

107 Zakon o javnom informisanju i medijima , „Sl. glasnik”, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 – autentično tumačenje, član 76, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html

108 Zakon o elektronskim medijima , „Sl. glasnik”, br. 83/2014 i 6/2016 – dr. zakon, član 1, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html

109 Zakon o elektronskim medijima , „Sl. glasnik”, br. 83/2014 i 6/2016 – dr. zakon, član 22, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html

110 Zakon o elektronskim medijima , „Sl. glasnik”, br. 83/2014 i 6/2016 – dr. zakon, član 51, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html

Zakonom o javnim medijskim servisima regulisan je rad javnih medijskih servisa u Republici Srbiji. Javni interes koji ostvaruje javni medijski servis kroz svoje sadržaje, jeste istinito, blagovremeno, potpuno, nepristrasno i profesionalno informisanje građana i omogućavanje slobodnog formiranja i izražavanja mišljenja slušalaca i gledalaca na teritoriji Republike Srbije, autonomne pokrajine i lokalne samouprave.¹¹¹ U istom članu navodi se i poštovanje i predstavljanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrednosti i institucija i unapređivanje kulture javnog dijaloga i poštovanje privatnosti, dostojanstva, ugleda i časti i drugih osnovnih prava i sloboda čoveka.¹¹² Ovim zakonom nalaže se i poštovanje i podsticanje pluralizma političkih, verskih i drugih ideja i omogućavanje javnosti da bude upoznata sa tim idejama, ne služeći interesima pojedinih političkih stranaka i verskih zajednica, kao i zadovoljavanje potreba u informisanju svih delova društva, bez diskriminacije, vodeći računa naročito o društveno osetljivim grupama, kao što su deca, omladina i stari, manjinske grupe, osobe sa invaliditetom, socijalno i zdravstveno ugroženi i dr.¹¹³

Zakonom o zabrani diskriminacije uređuje se opšta zabrana diskriminacije, oblici i slučajevi diskriminacije, kao i postupci zaštite od diskriminacije.¹¹⁴ Ovim zakonom zabranjuje se i udruživanje radi vršenja diskriminacije, te nije dozvoljeno delovanje organizacija ili grupa koje je usmereno na kršenje Ustavom, pravilima međunarodnog prava i zakonom zajamčenih sloboda i prava ili na izazivanje nacionalne, rasne, verske i druge mržnje, razdora ili netrpeljivosti.¹¹⁵ Član 11 istog zakona zabranjuje izražavanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, u javnim glasilima i drugim publikacijama, na skupovima i mestima dostupnim javnosti, ispisivanjem i prikazivanjem poruka ili simbola i na drugi način.¹¹⁶ Treba istaći da prema ovom zakonu u teške oblike diskriminacije spada izazivanje i podsticanje neravnopravnosti, mržnje i netrpeljivosti po osnovu nacionalne, rasne ili verske pripadnosti, jezika, političkog opredeljenja, pola, rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja i invaliditeta, ali i propagiranje diskriminacije putem javnih glasila.¹¹⁷ Zakon o zabrani diskriminacije navodi i posebne slučajeve diskriminacije, kao što je zabrana verske diskriminacije. Ovim zakonom zagarantovano je slobodno ispoljavanje vere ili uverenja i navodi se da diskriminacija postoji ako se licu ili grupi lica uskraćuje pravo na sticanje, održavanje, izražavanje i promenu vere ili uverenja, kao i pravo da privatno ili javno iznese ili postupi shodno svojim uverenjima.¹¹⁸

-
- 111 Zakon o javnim medijskim servisima, „Sl. glasnik”, br. 83/2014 i 108/2016, član 7 , dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijskim_servisima.html
- 112 Zakon o javnim medijskim servisima, „Sl. glasnik”, br. 83/2014 i 108/2016, član 7 , dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijskim_servisima.html
- 113 Zakon o javnim medijskim servisima, „Sl. glasnik”, br. 83/2014 i 108/2016, član 7 , dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijskim_servisima.html
- 114 Zakon o zabrani diskriminacije, „Sl. glasnik”, br. 22/2009, član 1, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html
- 115 Zakon o zabrani diskriminacije, „Sl. glasnik”, br. 22/2009, član 10, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html
- 116 Zakon o zabrani diskriminacije, „Sl. glasnik”, br. 22/2009, član 11, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html
- 117 Zakon o zabrani diskriminacije, „Sl. glasnik”, br. 22/2009, član 13, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html
- 118 Zakon o zabrani diskriminacije, „Sl. glasnik”, br. 22/2009, član 18, dostupno na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html

U cilju praćenja poštovanja Kodeksa novinara Srbije u štampanim medijima i rešavanja žalbi pojedinaca i institucija na sadržaje štampanih medija, osnovano je nezavisno, samoregulatorno telo – Savet za štampu,¹¹⁹ koje okuplja izdavače, vlasnike štampanih medija i profesionalne novinare. Pored medijacije između oštećenih pojedinaca/institucija i redakcija, nadležnost Saveta za štampu je i iznošenje javnih opomena za kršenje etičkih standarda utvrđenih Kodeksom. Iako žalbu Savetu za štampu može da podnese svaki pojedinac, organizacija ili institucija direktno pogođeni objavljenim sadržajem, kao i članovi Komisije za žalbe i organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava, pritužbe zbog diskriminacije, govora mržnje i iskazanih ksenofobičnih i/ili rasističkih stavova prema izbeglicama i migrantima retko se podnose. Kodeks novinara Srbije podseća da je dužnost novinara i novinarki da slede profesionalne i etičke principe profesije uprkos različitim uređivačkim politikama.¹²⁰ U poglavlju koji se odnosi na istinitost izveštavanja, u članu 2, naglašava se da je pravo medija da imaju različite uređivačke politike, ali je obaveza novinara/novinarki i urednika/urednica da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja.¹²¹ Kodeks podseća i na profesionalnu odgovornost – novinar/novinarka je, pre svega, odgovoran/odgovorna svojim čitaocima, slušaocima i gledaocima, te se mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje i podsticanje nasilja.¹²² U Kodeksu se, u okviru poglavlja „Novinarska pažnja“ navodi da novinari/novinarki mora biti svestan/svesna opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i da je njihova dužnost da učine sve kako bi se izbegla diskriminacija zasnovana, između ostalog, na rasi, jeziku, veri, nacionalnom ili društvenom poreklu. Ova i druga lična svojstva navode se samo u slučajevima kada je taj podatak neophodan za puno razumevanje konteksta događaja o kojem se izveštava, objašnjava se u Kodeksu.¹²³ Konačno, novinari ne sme među ljude unositi neopravdan strah niti im ulivati lažne nade. Kao smernica ovog člana Kodeksa navodi se da novinari koji namerno, naročito zbog „atraktivnosti“ teksta/priloga, podstiče neutemeljene strahove i nade čitalaca, gledalaca ili slušalaca na najekstremniji način krši etički kodeks.¹²⁴

119 Savet za štampu, dostupno na: <http://www.savetzastampu.rs/naslovna.html> (poslednji pregled 30. jul 2020.)

120 Kodeks novinara Srbije – Uputstva i smernice, Savet za štampu, Beograd, 2015, dostupno na http://www.savetzastampu.rs/doc/Kodeks_novinara_Srbije.pdf

121 Ibid.

122 Kodeks novinara Srbije – Uputstva i smernice, Savet za štampu, Beograd, 2015, dostupno na http://www.savetzastampu.rs/doc/Kodeks_novinara_Srbije.pdf

123 Ibid.

124 Ibid.

ZAKLJUČAK

Na osnovu analize i sagledavanja učestalosti i intenziteta govora mržnje i ksenofobičnih stavova u javnom prostoru prema migrantima i izbeglicama koji trenutno borave u Srbiji, može se zaključiti da je poslednjih godina način na koji su oni predstavljeni, pogoršan, kao što je pogoršan i način na koji ih percipira lokalno stanovništvo. Jasno je da odnos prema izbeglicama varira od empatije i želje da im se pruži podrška do straha i hostilnosti. Koji od ovih osećaja će prevagnuti, u velikoj meri zavisi od načina na koji se o njima izveštava u medijima, ali i od političkog narativa i atmosfere u društvu. Prethodnih meseci širenju negativnih stavova prema izbeglicama doprinela je i epidemija virusa kovid-19 i uvođenje vanrednog stanja u našoj zemlji.

Kako ne bismo bili nemi svedoci sve intenzivnijeg govora mržnje i ksenofobije, neophodno je raditi na poboljšanju slike koju građani i građanke imaju o izbeglicama i migrantima. Izuzetno je važno da se i organizacije civilnog društva i mediji aktivnije angažuju u borbi protiv plasiranja dezinformacija, lažnih vesti, medijskih manipulacija, propagande, cenzure i teorija zavere o izbeglicama i migrantima putem edukacije i realizacije projekata koji za cilj imaju podizanje svesti i medijske pismenosti stanovništva. Izuzetno je važno da mediji podrže rad organizacija civilnog društva, prepoznaju značaj objavljuvanja vesti o štetnosti govora mržnje i ksenofobije, ukazuju na primere plasiranja lažnih vesti, ali i profesionalno izveštavaju o konkretnim slučajevima kršenja ljudskih prava izbeglica i migranata. Zajedničkim radom civilni sektor i mediji mogu uticati na podizanje svesti kod građana i građanki, doprineti razgradnji stereotipa i predrasuda i razumevanju manipulativnih mehanizama kojima se služe pojedinci i grupe koje zagovaraju antimigrantske i ksenofobične ideje. Takođe, važno je podstići najširu javnost da razmišlja kritički, odabira vesti selektivno i sa preispitivanjem analizira nepouzdane informacije koje do nje stižu putem medija i društvenih mreža. U tom kontekstu, treba biti svestan da nove tehnologije u XXI veku doprinose boljem informisanju građana, ali isto tako se mogu lako zloupotrebljavati i proizvesti „lenjog konzumenta”, koji je u stanju da informaciju prihvati neodgovorno i nekritički i tako postane žrtva manipulacije antimigrantski nastrojenih ekstremista. Važnu ulogu u medijskom opismenjavanju imaju mediji i medijske organizacije, ali i organizacije civilnog društva i državni organi.

Uzdržavanje od senzacionalističkog izveštavanja jedno je od najvažnijih pravila etičkog novinarstva. Profesionalni novinari i novinarke nikada neće odstupati od etičkih standarda novinarske profesije definisanih i u Kodeksu novinara Srbije. Poželjno je da više medijskog prostora bude posvećeno „humanitarnom i integracionom narativu koji bi učinio vidljivijim pozitivne aspekte života i boravka izbeglica i migranata u Srbiji”.¹²⁵ Novinari i novinarke treba pažljivo da biraju relevantne sagovornike i da, kad god je moguće, razgovaraju sa izbeglicama i migrantima i prenose i njihove stavove i mišljenja. S obzirom na to da je veoma mali broj građana i građanki Srbije imao priliku da lično upozna izbeglice i migrante, na taj način se može smanjiti socijalna distanca, prevenirati diskriminacija i razgrađivati predrasude prema novim kulturama, veri, običajima i praksama karakterističnim za njihove zemlje porekla. Samim tim uticalo bi se i na smanjenje straha od nepoznatog, koji je u korenu ksenofobije. Mediji bi posebnu pažnju morali posvetiti administriranju komentara čitalaca na portalima i redovno uklanjati sve komentare koji sadrže diskriminatorne poruke, nacionalnu i versku mržnju i netrpeljivost,

govor mržnje i narativ koji tendenciozno širi ksenofobiju. Odgovorno novinarstvo podrazumeva i plasiranje isključivo proverenih informacija, poštovanje ljudskih prava i dostojanstva svakog čoveka.

Za suzbijanje ksenofobije i govora mržnje neophodna je i intervencija države. Nije dovoljno da nadležni organi i institucije samo javno osude govor mržnje i iznesene ksenofobične stavove u javnom prostoru, nego je neophodna i konkretna reakcija, koja podrazumeva krivično gonjenje počinilaca svih krivičnih dela prema izbeglicama i migrantima. Dakle, neophodna je dosledna primena zakona, koja podrazumeva i adekvatno sankcionisanje svih onih koji šire versku i nacionalnu mržnju i netrpeljivost i upotrebljavaju govor mržnje. Državni organi i nadležne institucije mogu delovati i preventivno i sprečavati širenje lažnih vesti zasnovanih na ksenofobičnim uverenjima kontinuiranim i blagovremenim obaveštavanjem javnosti o svom radu i zvaničnim migracionim politikama. Potrebno je učiniti vidljivijim informacije o tačnom broju stranaca na teritoriji naše države, broju upućenih ili odobrenih zahteva za azil, uslovima u kojima su migranti smešteni u našoj zemlji, ali i o razlozima zašto su napustili svoje zemlje porekla. Prema proceni IDEAS-a, dve trećine dece izbeglica i migranata bez pratnje roditelja ili staratelja napuštaju zemlju porekla zato što se plaše progona. Samim tim, ekonomski motiv nije osnovni motiv napuštanja zemlje porekla, uprkos sve raširenijim stavovima u javnom prostoru da ovi ljudi zbog materijalnog blagostanja odlaze u razvijene zemlje Evrope. Za pravovremeno i objektivno izveštavanje o migrantima i izbeglicama važno je i da relevantni državni organi brže i efikasnije reaguju na upite novinara o prepostavljenim i stvarnim krivičnim delima koja se pripisuju izbeglicama i migrantima, a zarad istinitog obaveštavanja javnosti i sprečavanja širenja lažnih vesti i samim tim i straha i panike među građanima i građankama. Čutanje državnih organa može da se protumači i kao tiho odobravanje nedopustivog ponašanja pojedinaca i grupa, koje vodi ka normalizaciji ksenofobije i govora mržnje prema izbeglicama i migrantima u našem društvu. Izostanak pravovremenih reakcija nadležnih ima dalekosežne negativne posledice i reflektuje se, pre svega, na kvalitet života svih manjinskih i marginalizovanih grupa u našem društvu i poštovanje njihovih ljudskih prava. Takođe, kada rasna i verska mržnja i netrpeljivost i govor mržnje ne nailaze na osudu i reakciju države i društva, tada takva ponašanja postaju opšteprihvaćena, te postaje uobičajeno da se uz izbeglice i migrantske vezue nasilje, opasnost i problemi, pa će i u budućnosti njihov položaj biti uslovijen različitim faktorima koji pogoduju njihovoj instrumentalizaciji.¹²⁶

I kada drugi čute, osudite one koji uzimaju zakon u svoje ruke i kinje slabije od sebe, političare koji zbog jednog glasa više unižavaju dostojanstvo ljudi u nevolji, pojedince koji na društvenim mrežama grade virtuelne karijere kreiranjem teorija zavere, ljudi koji ne poznaju drugi jezik osim nasilja... Osudom svih koji manipulišu strahom, odbili ste da budete žrtva i napravili jedan korak u sprečavanju unižavanja dostojanstva bar jednog čoveka koji ima snove kao i mi, želje kao i mi, voli kao i mi, a možda se ponekad opravdano i plaši. Nas.

Ne dozvolite da vas strah pobedi i ne dozvolite da se drugi plaše vas, jer smo svi toliko različiti, a toliko isti.

TOLIKO RAZIČITI TOLIKO ISTI

